

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА
АРТМЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА АРТМЕНЕДЖМЕНТУ ТА ІВЕНТ-ТЕХНОЛОГІЙ

На правах рукопису

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр

на тему:

**Роль української культурної дипломатії у формуванні
міжнародного іміджу України під час та після війни**

Виконав:

студент II курсу магістратури,

група МКД-11-23

спеціальності 028 «Менеджмент
соціокультурної діяльності»

Пашенко Денис Олексійович

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент

Бортяна Єлена Ярославівна

Рецензент: директор Білоцерківського
центру дистанційного навчання МАУП

доктор філософії, доцент

Ткаченко Олександр Вікторович

Допущено до захисту:

протокол засідання кафедри

№4 від 20 листопада 2024 р.

в.о. завідувача кафедри артменеджменту

та івент-технологій

_____ **Вікторія ДОБРОВОЛЬСЬКА**

Київ - 2024

ЗМІСТ

ВСТУП		3
РОЗДІЛ І.	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ	8
1.1.	Поняття та сутність культурної дипломатії	8
1.2.	Ключові концепції та моделі культурної дипломатії	13
1.3.	Роль культурної дипломатії у міжнародних відносинах	20
	Висновки до розділу 1	28
РОЗДІЛ ІІ.	КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ ДО ПОЧАТКУ ТА ПІД ЧАС ВІЙНИ	30
2.1.	Історичні аспекти української культурної дипломатії	30
2.2.	Основні інституції, інструменти культурної дипломатії та її вплив на міжнародний імідж України	37
2.3.	Вплив війни на культурну дипломатію України та її стратегія під час війни	45
	Висновки до розділу 2	54
РОЗДІЛ ІІІ.	ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙНИ	56
3.1.	Аналіз майбутніх викликів та можливостей для української культурної дипломатії	56
3.2.	Стратегія культурної дипломатії у відновленні України після війни	63
3.3.	Прогнозування довгострокових ефектів на міжнародний імідж України	69
	Висновки до розділу 3	75
ВИСНОВКИ		77
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ		82

АНОТАЦІЯ

Пашенко Д. О. Українська культурна дипломатія у формуванні міжнародного іміджу України під час та після війни. - Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Об'єкт дослідження – культурна дипломатія України.

Предмет дослідження – роль культурної дипломатії у формуванні та зміцненні міжнародного іміджу України в умовах війни та післявоєнного відновлення.

Мета дослідження – аналіз ролі культурної дипломатії у формуванні міжнародного іміджу України під час та після війни, а також визначення її впливу на міжнародні відносини та інтеграцію української культури у глобальний культурний простір.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичне та методичне обґрунтування культурної дипломатії. Окреслено її поняття та сутність, що дозволило чітко визначити її місце в міжнародних відносинах. Проаналізовано ключові концепції та моделі культурної дипломатії, на основі яких було розкрито її важливу роль у формуванні міжнародного іміджу держав. Особливу увагу приділено історичним аспектам розвитку української культурної дипломатії, а також її сучасним інституціям та інструментам. У роботі досліджено, як російська агресія вплинула на стратегії культурної дипломатії України під час війни, і які виклики та можливості постали перед нею. Окремо проаналізовано роль культурної дипломатії у відновленні України після війни, включаючи її довгострокові ефекти на міжнародний імідж держави.

Ключові слова: культурна дипломатія, міжнародний імідж, Україна, війна, міжнародні відносини, м'яка сила, післявоєнне відновлення, національна ідентичність, інформаційна війна.

ANNOTATION

Pashchenko D. O. The role of Ukrainian cultural diplomacy in shaping the international image of Ukraine during and after the war. - Qualification work on manuscript rights.

Object of research – cultural diplomacy of Ukraine.

Subject of research – cultural diplomacy in shaping and strengthening the international image of Ukraine during the war and post-war reconstruction.

The purpose of the study – to analyze cultural diplomacy in shaping the international image of Ukraine during and after the war, as well as to determine its impact on international relations and the integration of Ukrainian culture into the global cultural space.

The qualification work examines the theoretical and methodological basis of cultural diplomacy. Its concept and essence are outlined, which made it possible to clearly define its place in international relations. The author analyzes the key concepts and models of cultural diplomacy, on the basis of which its important role in shaping the international image of states was revealed. Particular attention is paid to the historical aspects of the development of Ukrainian cultural diplomacy, as well as its modern institutions and instruments. The author examines how Russian aggression affected Ukraine's cultural diplomacy strategies during the war, and what challenges and opportunities it faced. The author also analyzes the role of cultural diplomacy in Ukraine's post-war recovery, including its long-term effects on the country's international image.

Keywords: cultural diplomacy, international image, Ukraine, war, international relations, soft power, post-war recovery, national identity, information warfare.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасні геополітичні виклики, з якими стикається Україна у сьогоднішні, зростаюче значення культурної дипломатії у формуванні міжнародних відносин в умовах глобалізації та інформаційної відкритості. Російська агресія проти України поставила перед державою нові завдання у сфері зовнішньої політики, зокрема в контексті зміцнення міжнародної підтримки та протидії дезінформації.

Культурна дипломатія виступає потужним інструментом «м'якої сили», який дозволяє не лише популяризувати національну культуру та мистецтво, але й формувати позитивний імідж держави на міжнародній арені. В умовах війни це набуває особливого значення, оскільки сприяє консолідації міжнародної спільноти навколо підтримки України, залученню іноземних партнерів до процесу відновлення країни та зміцненню національної ідентичності.

Зважаючи на те, що Україна протистоїть не лише військовій агресії, але й інформаційній війні, культурна дипломатія стає важливим засобом боротьби з пропагандою та дезінформацією. Через культурні проєкти, мистецькі заходи та міжнародні ініціативи держава має можливість донести до світової спільноти правдиву інформацію про події в Україні, її історію та культурні надбання.

Актуальність магістерського дослідження підсилюється необхідністю розробки ефективних стратегій культурної дипломатії, які б відповідали сучасним викликам та сприяли відновленню України після війни. Вивчення ролі культурної дипломатії у формуванні міжнародного іміджу України допоможе виявити сильні та слабкі сторони існуючих підходів, а також розробити рекомендації для їх вдосконалення.

У післявоєнний період культурна дипломатія матиме вирішальне значення для інтеграції України у глобальний культурний простір, залучення іноземних інвестицій та відновлення туристичної привабливості країни. Вона сприятиме формуванню образу України як незалежної, демократичної держави з багатою історією та потужним творчим потенціалом.

Метою магістерського дослідження є аналіз ролі культурної дипломатії у формуванні міжнародного іміджу України під час та після війни, а також визначення її впливу на міжнародні відносини та інтеграцію української культури у глобальний культурний простір.

Для досягнення мети потрібно вирішити наступні **завдання**:

- окреслити поняття та сутність культурної дипломатії;
- проаналізувати ключові концепції та моделі культурної дипломатії;
- дослідити роль культурної дипломатії у міжнародних відносинах;
- охарактеризувати історичні аспекти української культурної дипломатії;
- проаналізувати основні інституції, інструменти культурної дипломатії та її вплив на міжнародний імідж України;
- дослідити вплив війни на культурну дипломатію України та її стратегія під час війни;
- проаналізувати майбутні виклики та можливості для української культурної дипломатії;
- обґрунтувати стратегію культурної дипломатії у відновленні України після війни;
- здійснити прогнозування довгострокових ефектів культурної дипломатії на міжнародний імідж України.

Об'єкт дослідження – культурна дипломатія України, яка виступає ключовим інструментом зовнішньої політики, спрямованим на формування позитивного міжнародного іміджу держави, просування її культурної спадщини та зміцнення дипломатичних відносин через культурні проєкти, мистецькі заходи та обміни. Особлива увага приділяється її ролі в умовах війни та післявоєнного періоду, коли культурна дипломатія стає важливим чинником у боротьбі з дезінформацією, консолідації міжнародної підтримки та сприяння відновленню національної ідентичності України на глобальному рівні.

Предмет дослідження – роль культурної дипломатії у формуванні та зміцненні міжнародного іміджу України в умовах війни та післявоєнного

відновлення, а також її вплив на міжнародні відносини, просування української культури за кордоном та залучення міжнародної підтримки. Дослідження охоплює аналіз стратегій і методів культурної дипломатії, використаних для популяризації національної ідентичності, боротьби з дезінформацією та підтримки українських культурних інституцій на глобальній арені.

Методи дослідження. У даному магістерському дослідженні використано комплекс якісних методів, зокрема аналіз наукової літератури, офіційних документів та звітів, що стосуються культурної дипломатії та міжнародного іміджу України. Застосовано метод порівняльного аналізу для зіставлення українських стратегій культурної дипломатії з практиками інших країн. Проведено контент-аналіз медіа-ресурсів, офіційних заяв та культурних проєктів для оцінки ефективності та впливу культурних ініціатив України. Також використано методи експертних інтерв'ю з фахівцями у галузі культурної дипломатії та міжнародних відносин, що дозволило отримати глибші інсайти та практичні рекомендації щодо вдосконалення стратегії культурної дипломатії в умовах війни та післявоєнного відновлення.

Джерельна база дослідження та стан наукової розробленості теми. Складається з широкого спектра наукових праць, аналітичних звітів, офіційних документів та матеріалів міжнародних організацій. Особливу увагу приділено дослідженням у галузі культурної дипломатії та «м'якої сили», зокрема роботам таких авторитетних дослідників, як Джозеф Най, який заклав основи теорії «м'якої сили», і Мілтон Каммінгс, котрий досліджував культурну дипломатію США. Український контекст культурної дипломатії висвітлений у роботах О. Розумної, Н. Ржевської та Ю. Харченка, які аналізують роль культурних інституцій та інструментів у формуванні міжнародного іміджу України.

Наукові праці українських дослідників, таких як К. Савон та Д. Долотова, висвітлюють проблеми та досягнення України в галузі культурної дипломатії, особливо в умовах російсько-української війни. Окрему увагу в дослідженні приділено аналізу офіційних документів, таких як «Стратегія публічної дипломатії України на 2021-2025 роки», а також звітам Українського

культурного фонду, які допомагають оцінити сучасний стан і перспективи розвитку культурної дипломатії. Джерела включають також матеріали міжнародних організацій, таких як ЮНЕСКО та Європейський культурний фонд, які активно підтримують українські культурні ініціативи.

Щодо стану наукової розробленості теми, варто зазначити, що культурна дипломатія України, особливо в контексті війни, почала активно досліджуватися лише після 2014 року. Незважаючи на це, існує чимало прогалин у дослідженні системного впливу культурної дипломатії на формування міжнародного іміджу України, особливо в контексті її післявоєнного відновлення. Багато аспектів, зокрема довгострокові ефекти культурної дипломатії та її вплив на міжнародні відносини, залишаються недослідженими.

Наукова новизна. Полягає в комплексному аналізі ролі культурної дипломатії України в контексті війни та післявоєнного відновлення, що раніше не було ґрунтовно вивчено. У роботі вперше систематизовано сучасні виклики та можливості, з якими стикається українська культурна дипломатія, а також виявлено специфіку її функціонування під час військового конфлікту. Дослідження надає глибокий аналіз впливу культурної дипломатії на відновлення національної ідентичності, консолідацію суспільства та соціально-психологічну реабілітацію після війни. Робота також прогнозує довгострокові ефекти культурної дипломатії на міжнародний імідж України, використовуючи конкретні приклади з різних сфер культури, технологій та громадських ініціатив. Особливу увагу приділено інноваційним підходам до реалізації культурних ініціатив, зокрема через цифрові платформи та активну роль діаспори. Дослідження заповнює прогалини в існуючих наукових розробках, пропонуючи нові перспективи та рекомендації щодо вдосконалення культурної дипломатії України в умовах глобальних викликів.

Практичне значення результатів дослідження. Отримані результати дослідження можуть безпосередньо допомогти організаторам культурних ініціатив та державним інституціям краще зрозуміти роль культурної дипломатії у відновленні України після війни. Вони можуть бути використані при створенні

конкретних проєктів, спрямованих на залучення іноземних партнерів, привернення уваги до української культурної спадщини та підтримку міжнародного іміджу України.

Рекомендації, що випливають із дослідження, можуть бути застосовані у практиці розробки і реалізації міжнародних культурних подій, виставок, кінофестивалів або конференцій, що сприятимуть укріпленню співпраці з іншими країнами та культурними організаціями. Також, ці результати можуть бути використані для розвитку ефективних комунікаційних стратегій, які допоможуть донести до міжнародної спільноти важливість підтримки України через культуру.

Апробація результатів магістерської роботи. Результати дослідження були оприлюднені на VIII Всеукраїнській науковій конференції молодих вчених, аспірантів та магістрантів «Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір» (7 листопада 2024 р., м. Київ), тема доповіді «Роль української культурної дипломатії у формуванні міжнародного іміджу України під час та після війни».

Структура та обсяг магістерської роботи. Структура та обсяг магістерського дослідження обумовлені метою та його завданнями. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають у себе 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (55 од.). Загальний обсяг магістерського дослідження становить 88 сторінок.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

1.1. Поняття та сутність культурної дипломатії

Культурна дипломатія — це важливий інструмент формування зовнішньої політики держави, розвитку міжкультурного обміну та глобальної комунікації. Історія цього явища сягає давніх часів, коли урочисті заходи, дарування подарунків під час дипломатичних візитів сприяли встановленню дружніх відносин між державами. Однак сучасне трактування культурної дипломатії, як і її значення в міжнародних відносинах, зазнало суттєвих змін, викликаних глобалізаційними процесами, зростанням інформаційних технологій і зміною підходів до визначення впливу культурних аспектів на міжнародні відносини.

Однією з головних теоретичних дискусій у межах дослідження культурної дипломатії є питання про її визначення. Різні дослідники пропонують різні підходи до тлумачення цього явища, підкреслюючи різні його аспекти. Згідно з Федеріком Баргхорном, культурна дипломатія є інструментом пропагандистської маніпуляції, що використовує культурні зв'язки для впливу на іноземну аудиторію [2].

Теоретичні підходи до культурної дипломатії поділяються на кілька основних шкіл. Реалістичний і неореалістичний підходи, представлені такими дослідниками, як Ганс Моргентау та Кеннет Волтц, вважають культурну дипломатію надто абстрактним явищем для безпосереднього впливу на міжнародну політику. Для них міжнародні відносини залежать від матеріальних чинників, таких як військова сила та ресурси, а культурні зв'язки відіграють лише другорядну роль [6].

Натомість у рамках лібералізму та неолібералізму культурна дипломатія отримує більше уваги. Зокрема, Джозеф Най у своїй концепції "м'якої сили" підкреслює важливість нематеріальних ресурсів для впливу на міжнародні відносини. Він стверджує, що влада полягає не лише у можливості примусу або

винагороди, але й у здатності змусити інших бажати того, що бажаєш ти, через привабливість культури, політичних цінностей і зовнішньої політики. Найвизначає три джерела "м'якої сили": культура, політичні цінності та зовнішня політика. Культурна дипломатія у цьому контексті стає важливим засобом формування позитивного іміджу держави на міжнародній арені [39].

В українському науковому дискурсі культурна дипломатія також привертає значну увагу. Дослідники, як-от Наталя Мусієнко та Григорій Шамборовський, розглядають культурну дипломатію як процес активної участі держави та суспільства у формуванні національного іміджу. Цей процес передбачає як внутрішній аспект (зміна парадигми культури та культурної політики), так і зовнішній (забезпечення міжнародного престижу держави) [15].

Однак поняття культурної дипломатії тісно переплітається з іншими формами дипломатії, зокрема публічною дипломатією, що часто стає причиною плутанини. В одних країнах ці поняття використовуються як синоніми, в інших — розмежовуються. Наприклад, у Франції акцент робиться на "зовнішній культурній діяльності", а в Китаї більше уваги приділяється "народній дипломатії".

Культурна дипломатія у сучасному глобалізованому світі є потужним інструментом зовнішньої політики, який дозволяє державам не лише популяризувати власні культурні надбання, а й сприяти розвитку мирних і взаємовигідних відносин між народами. Її значення істотно зросло в останні десятиліття у зв'язку зі стрімким поширенням інформаційно-комунікаційних технологій, що значно полегшило культурний обмін. Мирослава Поплавська, у своєму дослідженні "Культурна дипломатія: трансформація дефініції поняття в контексті еволюції світової спільноти 1930-ті – початок 2020-х рр.", наголошує на тому, що сучасна культурна дипломатія відіграє вирішальну роль у зміцненні міжнародного миру та стабільності, оскільки культура стає важливим елементом державної політики [28].

Термін "культурна дипломатія", як підкреслює М. Поплавська, з'явився у 1930-х роках, коли його вперше запропонував американський дослідник

Фредерік Баргхорн, який визначав її як маніпуляцію культурними матеріалами з метою досягнення пропагандистських цілей. Однак із середини ХХ століття, після закінчення Другої світової війни, почався новий етап у розвитку цього явища, коли міжнародні організації, такі як ООН і ЮНЕСКО, включили культурну дипломатію до своїх програм для сприяння міжнародному співробітництву та солідарності. Наприклад, ООН з 1946 року активно використовувала культурні програми як інструмент для зміцнення миру та культурного обміну між країнами, що раніше перебували по різні боки глобальних конфліктів [28].

Джозеф Най, відомий своїми роботами про "м'яку силу", запропонував важливу концепцію, яка розширює розуміння культурної дипломатії як форми впливу, що не ґрунтується на примусі чи силі, а на культурній привабливості та здатності впливати на вподобання інших через демонстрацію політичних, культурних та моральних цінностей. Згідно з його підходом, культура стає одним із трьох головних джерел "м'якої сили", поряд із політичними цінностями та зовнішньою політикою [39].

Культурна дипломатія активно використовується не лише державами, але й міжнародними організаціями та навіть приватними суб'єктами. Як зазначає Поплавська, у сучасних умовах цей феномен виходить за межі державної політики та набуває міжсуб'єктного характеру, оскільки поряд із урядовими програмами існують численні приватні ініціативи, спрямовані на культурний обмін. Це відображає мультидисциплінарність та трансверсальність сучасної культурної дипломатії, яка більше не обмежується формальними кордонами між державами, а включає спонтанний обмін культурними елементами через мистецтво, науку, освіту та інші сфери [28].

Українські науковці також активно досліджують культурну дипломатію, зокрема у контексті євроінтеграційних прагнень держави. Наталя Мусієнко зазначає, що для України культурна дипломатія є інструментом не лише для популяризації національної культури, але й для утвердження її суверенітету на міжнародній арені, що особливо важливо в умовах конфлікту з Росією та

прагнення до інтеграції з Європейським Союзом [15]. Це підтверджує і Олександра Розумна, яка наголошує на тому, що культурна дипломатія є важливим засобом формування позитивного іміджу країни на міжнародній арені, що сприяє укріпленню міждержавних відносин та просуванню національних інтересів України [22].

Як підкреслює М. Поплавська, однією з ключових трансформацій у розвитку цього поняття є перехід від державоцентричних до багатовекторних міжнародних відносин, де приватні актори та неурядові організації відіграють все більшу роль. Це зумовлено тим, що культура не тільки формує національну ідентичність, але й стає важливим інструментом для дипломатії на рівні людських взаємин [28].

Однією з вагомих форм культурної дипломатії є освітні обміни та наукове співробітництво. Наприклад, США вже давно використовують програми академічного обміну як частину своєї культурної дипломатії. Як зазначає Чарльз Долан, американські освітні програми для іноземних студентів і молодих професіоналів стають джерелом "м'якої сили", оскільки випускники таких програм часто стають позитивними амбасадорами американських цінностей у своїх країнах. Подібні програми, як-от "Фулбрайт" чи "Болашак", допомагають зміцнювати зв'язки між народами через обмін знаннями та культурним досвідом, що сприяє покращенню міжнародних відносин і розвитку дружніх взаємин.

Іншим важливим аспектом культурної дипломатії є мистецький обмін. Як зазначає Мирослава Поплавська, культурна дипломатія може реалізовуватися через різноманітні мистецькі проекти, такі як виставки, фестивалі, гастролі театральних і музичних колективів, які сприяють кращому розумінню культури інших країн. При цьому держави часто підтримують такі ініціативи, використовуючи їх як інструменти для поліпшення свого міжнародного іміджу. Франція, наприклад, традиційно надає великого значення своїм культурним програмам за кордоном, використовуючи їх для популяризації французької мови та культури, що зміцнює її міжнародний авторитет [19].

На думку дослідників, культурна дипломатія не є суто одностороннім процесом. Вона базується на взаємності, де країни не лише просувають власну культуру, але й активно залучаються до прийняття та інтеграції елементів культур інших народів. Це підтверджує теорія транснаціоналізму Джеймса Розенау, який зазначає, що у світі зростає значення неформальних взаємодій між різними акторами, включаючи недержавні структури, громадські організації, митців, науковців та інші суб'єкти. Цей процес сприяє подальшій глобалізації культурних обмінів, що має позитивний вплив на формування міжнародного середовища, заснованого на принципах толерантності та взаємної поваги.

Культурна дипломатія також може виступати ефективним інструментом у вирішенні міжнародних конфліктів та досягненні політичних цілей. Як зазначає Е. Харві у своїх дослідженнях культурних відносин, після Другої світової війни багато держав почали використовувати культурну дипломатію для подолання негативних стереотипів та створення нових, позитивних образів своїх країн. Для Японії, наприклад, культурна дипломатія стала важливим елементом її зовнішньої політики після війни, коли країна прагнула відновити свій міжнародний авторитет через популяризацію культури, мистецтва та традицій. Така "м'яка сила" допомогла Японії не лише зміцнити міжнародні відносини, але й створити новий імідж мирної та інноваційної держави [37].

Україна, яка на сучасному етапі активно впроваджує культурну дипломатію, використовує цей інструмент для посилення власної міжнародної позиції та інтеграції в європейську спільноту. На думку українських дослідників, зокрема Н. Мусієнко та М. Процюка, для України культурна дипломатія є одним із головних засобів для боротьби за національний імідж та підтримку євроінтеграційних прагнень. В умовах війни з Росією та складної політичної ситуації на міжнародній арені, культурна дипломатія відіграє важливу роль у зміцненні зв'язків з Європою та світом через культурні проекти, виставки, освітні програми, а також через активну участь України у міжнародних культурних форумах і організаціях [15].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що культурна дипломатія є важливим інструментом у сучасному світі для досягнення політичних, соціальних та культурних цілей. Вона здатна змінювати уявлення про країни, зміцнювати міжнародні відносини, формувати позитивний імідж держави та сприяти глобальному порозумінню. Як зазначає М. Поплавська, розвиток культурної дипломатії відповідає потребам сучасної світової спільноти, де взаємний культурний обмін стає невід'ємною частиною міжнародної політики. У майбутньому роль культурної дипломатії буде тільки зростати, оскільки вона надає можливість державам будувати тривалі й міцні відносини на основі спільних цінностей, культури та взаємної поваги.

1.2. Ключові концепції та моделі культурної дипломатії

Культурна дипломатія, будучи важливою складовою зовнішньої політики, постає в центрі уваги багатьох науковців, які прагнуть дослідити її концептуальні основи, історичну еволюцію та специфіку її реалізації на практиці. У зв'язку з цим, різні дослідники пропонують свої підходи до розуміння культурної дипломатії, які спираються на аналіз "м'якої сили," культурного обміну, глобалізації, культурного імперіалізму та інших ключових концепцій, що формують міжнародну комунікацію.

Однією з основних концепцій, яку використовують для пояснення культурної дипломатії, є концепція "м'якої сили," введена американським політологом Джозефом Наєм. У своїй праці "Bound to Lead: The Changing Nature of American Power" 1990 Най розробив концепцію, згідно з якою держава може досягати своїх цілей на міжнародній арені не лише через військову або економічну силу (жорстка сила), але й через здатність приваблювати інші країни своєю культурою, ідеологією та політичними цінностями. Цей підхід став одним із основних для розуміння того, як культура може впливати на міжнародні відносини без застосування примусу. За Дж. Наєм, культурна дипломатія є

потужним інструментом "м'якої сили," що сприяє формуванню позитивного образу держави у світі, поширенню її цінностей та зміцненню її впливу [39].

Водночас дослідники, такі як Едвард Саїд, висловлювали критичні погляди на культурну дипломатію, розглядаючи її крізь призму культурного імперіалізму. У праці "Culture and Imperialism" зазначається, що культура часто використовується як засіб для поширення впливу й домінування західних країн, особливо Сполучених Штатів, над іншими націями. Е. Саїд стверджує, що такі процеси не завжди є добровільними або взаємними, оскільки культурна дипломатія може маскувати гегемоністичні амбіції великих держав. У цьому контексті він зазначає, що культурні продукти, такі як фільми, музика та література, можуть стати інструментами для просування західних цінностей та ідеологій, витісняючи традиційні культури інших країн [2].

Підтримуючи цей критичний напрямок, Ноам Хомський у своїх роботах також піднімав тему культурного імперіалізму, особливо у контексті впливу американських ЗМІ на глобальний простір. Н. Хомський вказує на те, що американські медіа мають надзвичайний вплив на формування світового культурного простору і часто сприяють просуванню американської ідеології та економічних інтересів. У праці "Manufacturing Consent" 1988, підкреслює роль мас-медіа як інструменту культурної гегемонії, який дозволяє впливати на громадську думку в інших країнах і просувати певні політичні інтереси через культуру [2].

Інший аспект культурної дипломатії стосується концепції взаємного культурного обміну, яку досліджують такі вчені, як Ульріх Бек та Ентоні Гідденс. У своїх роботах на тему глобалізації Бек підкреслює, що сучасна культурна дипломатія може слугувати не лише для просування односторонніх інтересів держави, а й для сприяння діалогу між культурами, зміцнення взаєморозуміння та співпраці між націями. У цьому контексті, взаємний культурний обмін стає відповіддю на критику культурного імперіалізму, адже він передбачає двосторонню взаємодію між культурами, що забезпечує рівноправний обмін ідеями та цінностями.

Вагомий внесок у дослідження культурної дипломатії зробив також Річард Арндт у своїй книзі "The First Resort of Kings: American Cultural Diplomacy in the Twentieth Century" 2005. Він аналізує роль американської культурної дипломатії, починаючи з початку ХХ століття, і описує, як Сполучені Штати використовували культурні програми для зміцнення свого впливу в інших країнах. Він зосереджується на різноманітних культурних ініціативах, включаючи мистецтво, кіно, освіту та науку, і підкреслює, що культурна дипломатія допомогла США створити позитивний образ своєї країни на міжнародній арені. Культурна дипломатія США часто була більш ефективною за військову або економічну силу, оскільки вона сприяла встановленню міцних зв'язків між народами на основі спільних культурних цінностей [1].

Важливим аспектом є також роль інституцій, які займаються культурною дипломатією. Як зазначає Марія Візомірська у своїх дослідженнях, європейські країни, такі як Франція, Німеччина та Велика Британія, створили спеціалізовані інституції для просування своєї культури за кордоном. Наприклад, Франція активно підтримує "франкофонію" через мережу культурних центрів та організацій, таких як Alliance Française, яка сприяє поширенню французької мови та культури. Інші країни Європи мають схожі інституції, такі як Інститут Гете в Німеччині або Британська Рада у Великій Британії, які виконують подібні функції. М. Візомірська підкреслює, що такі інституції сприяють не лише культурному обміну, але й покращенню міжнародних відносин, створенню позитивного іміджу країни та зміцненню її впливу на міжнародній арені [5].

Значну роль відіграє також питання інструментів та методів культурної дипломатії. У своїй роботі Е. Гарві зазначає, що міжнародні культурні відносини є багатокомпонентним процесом, який охоплює різні сфери, включаючи медіа, науку, туризм, освіту та мистецтво. Він підкреслює, що для досягнення успіху культурної дипломатії важливою є не лише пропаганда культури своєї країни, але й сприяння діалогу та обміну між культурами [7].

Еволюція цієї концепції показує, як з часом змінювалися цілі та методи культурної дипломатії під впливом глобальних політичних, економічних та соціальних змін.

Перший етап культурного націоналізму 1870–1914 рр. можна розглядати як період формування національної ідентичності через культурні інститути. Одним з перших прикладів культурної дипломатії став французький проєкт Альянс Франсез, заснований у 1883 році для популяризації французької мови та культури в колоніях і за кордоном. Товариство Данте Аліг'єрі, створене в Італії в 1889 році, мало на меті подібні цілі – просування італійської культури через мову та літературу. Ці ранні спроби заклали основи для подальшого використання культури як інструменту національної дипломатії.

Другий етап, відомий як період культурної пропаганди 1914–1945 рр., став ключовим для інституціоналізації культурної дипломатії. Держави почали створювати спеціалізовані державні органи, відповідальні за культурні зв'язки з іншими країнами. Німеччина, наприклад, створила Deutsche Akademie, яка стала попередником Інституту Гете, одного з найвідоміших сучасних інститутів культурної дипломатії. Велика Британія заснувала Британську Раду в 1934 році, яка активно працювала над поширенням британської культури за кордоном. Цей період також характеризувався появою культурної дипломатії в США, де розвивалися культурні обміни та інтелектуальна співпраця між урядом і провідними академічними колами.

Третій етап – культурна дипломатія після Другої світової війни 1945–1989рр. – охоплює період, коли культура стала невід'ємною частиною міжнародної політики. В цей час було створено ЮНЕСКО, яка сприяла розвитку міжкультурного співробітництва та просуванню ідеалів міжнародної солідарності. Особливо важливими стали ініціативи, спрямовані на примирення та відновлення культурних зв'язків після війни. У США діяла програма Фулбрайта, яка сприяла академічному та культурному обміну між різними країнами. У той же час, радянська культурна дипломатія намагалася конкурувати

із західною, просуваючи свою ідеологію через культурні програми та обміни з країнами третього світу.

Важливим аспектом культурної дипломатії в цей період була її участь у так званій "холодній війні культур", де США та СРСР використовували культурні інструменти для зміцнення своїх політичних позицій у світі. Наприклад, у 1950-х роках американські джазові музиканти, такі як Дюк Еллінгтон і Луї Армстронг, брали участь у культурних турах, організованих Державним департаментом США, що мало на меті продемонструвати переваги американської культури та способу життя в контексті глобального протистояння із СРСР.

Четвертий етап, відомий як культурний капіталізм (1989 р. – до сьогодні), характеризується переходом до використання культури як економічного ресурсу у глобалізованому світі. Культурні бренди, такі як Голлівуд, стали основними елементами культурної дипломатії США, які просувають американські цінності та спосіб життя по всьому світу. Інші країни також активно використовують культурний капітал для підвищення своєї конкурентоспроможності на світовій арені. Наприклад, Південна Корея активно просуває свою культуру через феномен К-поп, який став глобальним культурним явищем. Цей процес демонструє зростаюче значення культурних продуктів як інструментів "м'якої сили".

Одним з ключових сучасних дослідників культурної дипломатії є Джозеф Най, який розробив концепцію "м'якої сили". У своїй книзі *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, описано, що м'яка сила полягає в здатності держави досягати бажаних результатів через привабливість своєї культури, політичних цінностей та зовнішньої політики. Важливо зазначити, що за словами автора, м'яка сила часто має довгостроковий ефект, оскільки заснована на переконанні та добровільному прийнятті іншими країнами культурних ідей та цінностей [39].

Паралельно з концепцією "м'якої сили" розвивалися й інші підходи до культурної дипломатії, зокрема ідеї культурного імперіалізму, як зазначають дослідники Едвард Саїд та Ноам Хомський. Вони критикують культурну дипломатію за те, що вона може стати інструментом нав'язування культурних

норм і цінностей однієї держави іншим, часто за рахунок знищення місцевих культурних традицій та ідентичностей. Культурний імперіалізм є одним з важливих аспектів критичного аналізу культурної дипломатії, особливо у відносинах між західними країнами та країнами, що розвиваються.

Загалом, еволюція культурної дипломатії демонструє складність і багатогранність цього явища. Сучасна культурна дипломатія охоплює широкий спектр заходів – від культурних обмінів і міжнародних фестивалів до просування національних брендів і цифрових платформ. У цьому контексті важливою тенденцією є інтеграція нових технологій у культурні програми. Інтернет і соціальні мережі стали невід'ємною частиною сучасної культурної дипломатії, дозволяючи державам активно взаємодіяти з міжнародною аудиторією, просуваючи свої культурні цінності та підвищуючи впізнаваність на глобальному рівні.

Сучасний розвиток культурної дипломатії можна охарактеризувати як динамічний процес, що відповідає на глобальні виклики та зміни в міжнародному середовищі. Сьогодні культурна дипломатія відіграє ключову роль у формуванні іміджу країн, зміцненні міжнародних відносин та сприянні глобальному діалогу. Країни все частіше використовують культуру як інструмент впливу, поширюючи свої ідеї, цінності, а також підтримуючи культурні зв'язки через транснаціональні проекти, фестивалі та культурні ініціативи. Це стало можливим завдяки еволюції культурної дипломатії, яка пройшла кілька важливих етапів і набула сучасних форм.

Моделі культурної дипломатії, що існують сьогодні, відрізняються залежно від політичних і культурних традицій кожної країни, але можна виокремити кілька ключових підходів. Наприклад, "американська модель" культурної дипломатії фокусується на глобальному впливі через масову культуру, такі як кіноіндустрія, музика, спорт і освітні програми. Яскравим прикладом є Програма Фулбрайта, що сприяє культурним та академічним обмінам і демонструє здатність США формувати позитивне сприйняття своєї країни через освіту та наукову співпрацю. Цей підхід ґрунтується на ідеях "м'якої

сили", розроблених Дж. Наєм, що підкреслює важливість привабливості культури та цінностей для впливу на міжнародну громадськість без застосування військової сили чи економічного тиску.

Європейська модель культурної дипломатії, на відміну від американської, більше орієнтована на двосторонню співпрацю та підтримку діалогу між культурами. Країни Європи, такі як Велика Британія, Франція, Німеччина, активно створюють та підтримують незалежні культурні інституції, такі як Британська рада, Інститут Гете чи Інститут Сервантеса. Ці організації займаються культурними обмінами, організацією виставок, концертів, фестивалів і мовних курсів. Їхня діяльність дозволяє досягати ефективного міжнародного співробітництва, а також сприяє популяризації культурної спадщини та національних інтересів. Європейська модель відзначається великою автономією культурних інститутів від урядів, що дозволяє уникати політичного втручання та зберігати незалежність культурної діяльності.

Одним із прикладів сучасного підходу є діяльність Британської ради, яка виступає не тільки як культурний інститут, але й як платформа для міжнародного діалогу та розвитку міжкультурних зв'язків. Британська рада забезпечує фінансову незалежність завдяки самофінансуванню через освітні програми, мовні курси та культурні проекти, що дозволяє ефективно функціонувати навіть за умов обмеженого державного фінансування.

Водночас існує "азіатська модель" культурної дипломатії, де ключову роль відіграють урядові ініціативи. Південна Корея, наприклад, використовує свою популярну культуру, зокрема феномен К-поп, для просування національних інтересів на міжнародній арені. Створюються різноманітні програми культурних обмінів, фестивалі та ініціативи, спрямовані на популяризацію корейської культури через музику, кіно, моду та гастрономію. Ця модель значною мірою базується на державному фінансуванні та підтримці приватних ініціатив, що дозволяє Південній Кореї впливати на культурну політику інших країн через привабливість своєї культурної продукції.

Китай, зі свого боку, використовує культурну дипломатію як частину своєї глобальної стратегії "Один пояс, один шлях". Пекін активно інвестує у створення інститутів Конфуція по всьому світу, що сприяють поширенню китайської мови та культури. Ці інституції слугують важливим інструментом для просування ідей китайської цивілізації та зміцнення міжнародних відносин з іншими країнами через культурну співпрацю.

Нарешті, варто звернути увагу на Україну, яка, незважаючи на обмежені ресурси, також активно розвиває культурну дипломатію. Прикладом може слугувати Український Інститут, який просуває українську культуру за кордоном через мистецькі проєкти, освітні програми та культурні заходи. Україна активно залучає міжнародних партнерів для організації двосторонніх культурних обмінів і співпраці в галузі мистецтва та освіти, що дозволяє підвищити її міжнародний статус і зміцнити національну ідентичність на глобальній арені.

Культурна дипломатія сьогодні – це багатофункціональний інструмент, який використовують країни для досягнення своїх зовнішньополітичних цілей, налагодження міжкультурного діалогу та зміцнення міжнародного співробітництва. Вона охоплює різні сфери – від освіти і науки до мистецтва і цифрових технологій. В епоху глобалізації, де зростає важливість м'якої сили та культурних впливів, культурна дипломатія відіграє все більш важливу роль, стаючи не лише засобом просування національних інтересів, а й інструментом міжнародної взаємодії та співробітництва.

1.3. Роль культурної дипломатії у міжнародних відносинах

Культурна дипломатія стала важливим інструментом у формуванні та зміцненні міжнародних відносин, особливо в умовах глобалізації та взаємопроникнення культур. Вона сприяє встановленню більш глибоких зв'язків між державами через культурні обміни, створення спільних проєктів та поширення національних цінностей за межами держави. У сучасному світі, де

м'яка сила дедалі більше впливає на міжнародну політику, культурна дипломатія стала одним із ключових методів для зміцнення впливу на світовій арені без використання жорстких методів.

Культурна дипломатія активно розвивається у східноєвропейських країнах, таких як Україна, Польща, Румунія, Угорщина, Болгарія, Молдова, Чехія та інші. Вона набуває особливої актуальності в регіоні, де історично склалися тісні культурні зв'язки між державами, але водночас існує необхідність у створенні нових культурних платформ для подолання минулих конфліктів та політичної нестабільності.

Роль культурної дипломатії у міжнародних відносинах може бути розглянута через кілька ключових аспектів. По-перше, вона дозволяє державам представити себе через культуру, що є одним з найбільш м'яких і ефективних способів формування міжнародного іміджу. Це особливо важливо для країн, що прагнуть зміцнити свої позиції на міжнародній арені та здобути визнання у світі. Україна, наприклад, використовує культурну дипломатію як спосіб підвищити обізнаність міжнародної спільноти про свою унікальну культуру, традиції та досягнення, що є невід'ємною частиною її стратегії євроінтеграції.

Культурна дипломатія дозволяє державам будувати політичні та економічні зв'язки через культурні платформи. Дослідження, проведені М. Драгичевичем [13], підкреслюють, що культура є ефективним інструментом для налагодження діалогу навіть між країнами з різними політичними та економічними системами. Наприклад, співпраця через організацію спільних виставок, фестивалів, конференцій дозволяє країнам не тільки обмінюватися культурними продуктами, а й формувати довгострокові політичні та економічні відносини.

Один з ключових прикладів такої взаємодії можна побачити в діяльності Польщі, яка активно використовує культурну дипломатію через Польські Інститути, що діють у багатьох країнах світу, зокрема й в Україні. Як зазначає польський дослідник Е. Пайтінка [25], Польські Інститути сприяють популяризації польської культури та наукових досягнень за кордоном, що

дозволяє Польщі зміцнювати свої позиції на міжнародній арені. Польща також використовує культурну дипломатію як засіб формування позитивного іміджу своєї країни, демонструючи глибоку історію, наукові досягнення та культурні цінності.

Іншим прикладом є діяльність Британської ради, яка активно співпрацює з країнами Східної Європи в галузі культурного обміну та освіти. Д. Кулеба у своїй праці [19] наголошує, що освітні обміни, які організовуються Британською радою, дозволяють залучати молодих спеціалістів, науковців та студентів до співпраці, що сприяє створенню міцних культурних та наукових зв'язків між країнами.

Сучасні дослідники, такі як Г. Луцишин [22] та В. Удовік [14], наголошують на важливості розвитку культурної дипломатії у контексті глобалізації та технологічного прогресу. Г. Луцишин підкреслює, що сучасні інформаційні технології дозволяють поширювати культурні продукти швидше та ефективніше, що сприяє більш активному обміну ідеями та культурними цінностями між країнами. У той час, як В. Удовік зазначає, що культурна дипломатія може слугувати інструментом не тільки для політичного, а й економічного розвитку держави через залучення іноземних інвестицій у культурні проекти.

Інноваційний підхід до культурної дипломатії демонструють також країни Східної Європи, які активно використовують музику, кіноіндустрію та літературу для зміцнення своїх позицій на міжнародній арені. Наприклад, Український Інститут, створений з метою просування української культури за кордоном, організовує численні фестивалі, концерти, виставки, що сприяють зміцненню міжнародних зв'язків України з іншими країнами. Це дозволяє країні не тільки покращувати свій імідж, але й зміцнювати культурні зв'язки з іншими державами через мистецтво та культуру.

Незважаючи на її тривалу історію, сьогодні культурна дипломатія набуває все більшої актуальності в контексті глобалізації та міжкультурної комунікації. Її сутність полягає в створенні позитивного образу держави за допомогою

культурних цінностей, традицій і досягнень, що мають велике значення для міжнародної співпраці.

Значення культурної дипломатії особливо помітне в контексті розвитку теорій міжнародних відносин. Важливі наукові роботи, такі як праці Дж. Ная про "м'яку силу", розширили межі розуміння дипломатичних відносин, зосереджуючи увагу на нематеріальних аспектах міжнародної влади. Концепція "м'якої сили" визначає культурну дипломатію як ключовий інструмент впливу на міжнародну громадськість через культуру, мистецтво, цінності та політичні ідеї. За вченням Дж. Наєм, "м'яка сила" формується на трьох основних джерелах: культура, політичні цінності та зовнішня політика. Важливим аспектом є здатність країни формувати позитивний міжнародний імідж завдяки своїм культурним надбанням і цінностям [57].

Інший визначний дослідник, Мілтон Каммінгс 2003 [17], звертав увагу на те, що культурна дипломатія є інструментом обміну ідеями, цінностями та культурними традиціями між країнами. Він наголошував, що успішна культурна дипломатія залежить від здатності країни створювати привабливий культурний продукт та залучати до цього процесу не тільки державні структури, але й громадські організації та незалежних митців. Наприклад, такі проєкти, як програма Фулбрайта, є класичним прикладом культурної дипломатії, яка сприяє розвитку міжкультурного розуміння через освітні обміни.

Проте, існує значна дискусія щодо чіткого визначення культурної дипломатії та її меж. Реалістичні та неореалістичні теорії міжнародних відносин, такі як підходи Ганса Моргентау [23] та Кеннета Волтца [6], ставили під сумнів значущість нематеріальних факторів, таких як культура, у міжнародній політиці. На їхню думку, держави взаємодіють передусім через матеріальні ресурси, а культурна дипломатія не має прямого впливу на зміцнення міжнародних відносин. Міжнародна політика повинна базуватися на потужності та безпеці, а не на культурних цінностях.

З іншого боку, конструктивістські підходи, такі як роботи Ніни Танневальд [41] та Джеймса Розенау [31], відводять культурі центральне місце в

міжнародних відносинах. Вони стверджують, що нематеріальні фактори, такі як ідеї, переконання та соціальні конструкції, визначають поведінку акторів на міжнародній арені. З цієї точки зору, культурна дипломатія є інструментом формування міжнародної ідентичності держави та її репутації. Вона впливає на сприйняття країни в міжнародній спільноті та може формувати стійкі міжкультурні зв'язки.

Українські дослідники, такі як Н. Мусієнко та О. Розумна [32], також підтримують ідею, що культурна дипломатія є важливим елементом національної зовнішньої політики, оскільки вона дозволяє створювати позитивний образ країни на міжнародній арені. У своїх роботах вони наголошують, що культурна дипломатія – це не тільки процес обміну культурними цінностями, але й засіб досягнення політичних та економічних цілей через культурний вплив.

Культурна дипломатія також має великий потенціал для розвитку міжнародної співпраці в межах Європейського Союзу. Наприклад, активність таких організацій, як Британська рада або Французький інститут, сприяє не лише просуванню національних культур цих країн, але й зміцненню політичних і економічних відносин з іншими державами. Дослідження показують, що культурні інституції, які мають автономію в своїх рішеннях, значно ефективніше сприяють покращенню міжнародного іміджу держави та зміцненню культурних зв'язків.

Культурна дипломатія стає особливо важливою в умовах сучасних глобальних викликів. Пандемія COVID-19 суттєво змінила способи культурної комунікації, зокрема сприяючи розвитку цифрових платформ та віртуальних заходів. Як зазначає Н. Ржевська [30], цифрові платформи дозволяють країнам продовжувати культурну взаємодію навіть у складних умовах, сприяючи зміцненню міжнародних зв'язків.

Вона сприяє встановленню діалогу між народами, формуванню позитивного іміджу країни та зміцненню міжнародної співпраці через обмін культурними цінностями, ідеями та традиціями.

Поняття культурної дипломатії було предметом численних досліджень і дискусій серед науковців різних теоретичних шкіл міжнародних відносин. Американський політолог Мілтон Каммінгс (Milton C. Cummings) [17] визначав її як "обмін ідеями, інформацією, цінностями, системами, традиціями та переконаннями з метою сприяння взаєморозумінню" між народами. Цей підхід підкреслює важливість культурного обміну як засобу досягнення взаєморозуміння та довіри на міжнародному рівні.

Джозеф Най (Joseph S. Nye), відомий американський дослідник, розробив концепцію "м'якої сили" (soft power), яка стала фундаментом сучасного розуміння культурної дипломатії. Він стверджував, що "м'яка сила" базується на здатності впливати на інших через привабливість культури, політичних цінностей та зовнішньої політики [39]. За його словами, культура є одним із трьох ключових джерел "м'якої сили", поряд з політичними цінностями та зовнішньою політикою, коли вони мають легітимність і моральний авторитет.

У контексті європейських держав, культурна дипломатія стала важливим елементом зовнішньої політики. Наприклад, Франція традиційно надає великого значення культурній дипломатії як засобу поширення французької мови та культури. Дослідник Жан Мішель Дежан (Jean-Michel Djian) [55] відзначав, що французька культурна дипломатія має на меті "поширення французької мови і культури як засобу здійснення зовнішньої політики, спрямованої на зміцнення позицій Франції в інших країнах світу". Цей підхід відображає прагнення Франції зберегти та посилити свій вплив на міжнародній арені через культурні зв'язки.

Велика Британія також активно використовує культурну дипломатію, хоча її підходи відрізняються від французьких. Дослідник Робін Бейкер (Robin Baker) [43] зазначав, що британська модель базується на принципі "витагнутої руки", де уряд фінансує культурну діяльність, але адміністративна та координуюча відповідальність делегується незалежним інститутам, таким як Британська Рада (British Council). Це дозволяє уникати прямого державного контролю та сприяє більш гнучкому і творчому підходу до культурної взаємодії.

Німеччина застосовує комбіновану модель, поєднуючи державний контроль із автономією культурних інститутів. Інститут Гете (Goethe-Institut) є яскравим прикладом такої моделі, спрямованої на просування німецької мови та культури за кордоном. Дослідник Петер Катценштейн (Peter J. Katzenstein) [56] підкреслював, що німецька культурна дипломатія після Другої світової війни була спрямована на формування позитивного образу країни та подолання негативних стереотипів.

Важливість культурної дипломатії також зростає в контексті глобалізації та міжкультурної комунікації. Культурна дипломатія сприяє подоланню культурних бар'єрів і стереотипів, що є особливо актуальним у багатонаціональних суспільствах. Дослідниця Ніна Танневальд (Nina Tannenwald) [41] у своїх роботах наголошувала на значенні соціальних конструкцій та ідей у формуванні міжнародних відносин, підкреслюючи роль культури як чинника впливу на поведінку держав.

Українські науковці також активно досліджують роль культурної дипломатії. Наприклад, Наталія Мусієнко та Григорій Шамборовський зазначали, що культурна дипломатія є процесом, "коли держава і суспільство беруть активну участь у формуванні свого національного образу, іміджу, стереотипу" [32]. Вони підкреслюють важливість синергії між державою та громадянським суспільством у просуванні національної культури на міжнародній арені.

Культурна дипломатія також може виступати інструментом економічного розвитку. Дослідник Джон Гокінс (John Howkins) [40] вводить поняття "креативної економіки", де культура і творчість стають ключовими ресурсами для економічного зростання. Таким чином, культурна дипломатія сприяє не лише політичному впливу, але й економічному процвітанню держави.

Приклади успішної культурної дипломатії можна побачити в діяльності Скандинавських країн, які активно просувають свої культурні продукти, такі як дизайн, музика та література. Це сприяє формуванню позитивного образу цих країн і збільшенню їхнього впливу на міжнародній арені.

У контексті сучасних викликів, таких як глобальна пандемія, культурна дипломатія адаптується до нових умов. Цифровізація культурних заходів дозволяє продовжувати міжнародну культурну взаємодію навіть за умов обмеженого фізичного контакту. Дослідниця Ніна Ржевська [30] звертає увагу на те, що цифрові платформи відкривають нові можливості для культурної дипломатії, розширюючи аудиторію та збільшуючи вплив.

Узагальнюючи теоретичні основи культурної дипломатії, можна визначити її як багатогранний інструмент міжнародних відносин, який використовує культурні цінності, ідеї та традиції для досягнення зовнішньополітичних цілей держави. Поняття культурної дипломатії охоплює процеси обміну ідеями, інформацією та культурними надбаннями між народами, сприяючи взаєморозумінню та довірі на міжнародному рівні. Основні концепції, такі як "м'яка сила" Джозефа Ная [39], підкреслюють важливість привабливості культури та цінностей як засобу впливу без застосування примусу чи економічного тиску. Крім того, різні моделі культурної дипломатії, представлені такими країнами як Франція, Велика Британія та Німеччина, демонструють різноманітність підходів до реалізації культурної дипломатії в залежності від національних особливостей та стратегічних пріоритетів. Французька модель, що фокусується на централізованому державному контролі, відрізняється від британської, яка делегує значну частину функцій незалежним інститутам, таким як Британська рада. Німецька модель поєднує державний контроль із автономією культурних інститутів, що дозволяє ефективно просувати німецьку мову та культуру за кордоном через Інститут Гете.

Роль культурної дипломатії у міжнародних відносинах є надзвичайно важливою, оскільки вона сприяє формуванню позитивного іміджу держави, зміцненню міжнародних зв'язків та підтримці економічного розвитку через культурний обмін. Вона дозволяє державам не лише представити свої культурні досягнення, але й налагодити довгострокові політичні та економічні відносини через спільні культурні проєкти та освітні обміни. Наприклад, програма Фулбрайта у США та діяльність Інституту Гете в Німеччині демонструють, як

культурна дипломатія може сприяти міжнародній співпраці та інтеграції. Україна, використовуючи культурну дипломатію, активно просуває свою унікальну культуру та традиції, що є важливим елементом її стратегії євроінтеграції та зміцнення міжнародного статусу.

Таким чином, теоретичні основи культурної дипломатії демонструють її важливість як інструменту м'якої сили, здатного впливати на міжнародні відносини через культуру та ідеї. Різноманітність концепцій та моделей свідчить про гнучкість та адаптивність культурної дипломатії до різних національних та глобальних контекстів, забезпечуючи ефективні шляхи досягнення міжнародних цілей та сприяння глобальному діалогу і співпраці.

Висновки до розділу 1

Культурна дипломатія визначається як важливий інструмент м'якої сили, який впливає на міжнародні відносини через культурний обмін, привабливість ідеологій та політичних цінностей. Це явище зазнало значної еволюції, починаючи від міждержавних церемоній і до сучасних глобалізованих форм культурної взаємодії.

У теоретичній частині розглядаються різні підходи до трактування культурної дипломатії, зокрема реалістичний, неореалістичний, ліберальний та неоліберальний. Ліберальна концепція, зокрема ідея "м'якої сили" Джозефа Ная, отримала особливу увагу, підкреслюючи, що культурна дипломатія є інструментом створення позитивного іміджу країни без застосування примусу.

Значна частина дослідження присвячена критичним поглядам на культурну дипломатію, зокрема через призму культурного імперіалізму. Такі науковці, як Едвард Саїд та Ноам Хомський, зазначають, що культурна дипломатія може використовуватися як засіб домінування, просування ідеологій та цінностей великих держав.

Окрім того, в рамках цього розділу було досліджено приклади успішної реалізації культурної дипломатії різних країн, таких як США, Велика Британія, Франція та Німеччина, які активно використовують культурні програми для зміцнення своїх позицій на міжнародній арені. Моделі культурної дипломатії цих країн відрізняються залежно від їхніх політичних традицій, але всі вони виявляють важливість культурного обміну для зміцнення міжнародних зв'язків.

Таким чином, теоретичні основи культурної дипломатії підтверджують її ефективність у досягненні зовнішньополітичних цілей, сприянні міжнародному діалогу та побудові довгострокових культурних і політичних зв'язків між державами.

РОЗДІЛ II. КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ ДО ПОЧАТКУ ТА ПІД ЧАС ВІЙНИ

2.1. Історичні аспекти української культурної дипломатії

Культурна дипломатія є важливою складовою зовнішньої політики України, що формує її міжнародний імідж та сприяє розвитку міжнародної співпраці. Історично Україна використовувала мистецтво та культуру для зміцнення своїх міжнародних позицій, проте цей напрям набув особливого значення в умовах сучасних геополітичних викликів, зокрема російської агресії. У цьому контексті важливо дослідити, як історичні аспекти культурної дипломатії України вплинули на її сучасну зовнішню політику.

Концепція культурної дипломатії, яку активно розвиває Україна, значною мірою ґрунтується на теорії м'якої сили. Здобути міжнародну підтримку можна досягти не лише військовими чи економічними методами, а й через культурний вплив. Українські дослідники, такі як Олександра Зернецька та Володимир Ціватий, також підкреслюють важливість культурного співробітництва між державами для забезпечення національних інтересів [21; 22]. Такий підхід є ефективним засобом формування позитивного міжнародного іміджу України та зміцнення її позицій на глобальній арені.

Українська культурна дипломатія має глибокі історичні корені. Протягом століть українська культура відігравала важливу роль у збереженні національної ідентичності, особливо в умовах іноземного панування. Наприклад, культурні досягнення Київської Русі та українського бароко мали значний вплив на розвиток культурної дипломатії. Сучасні культурні ініціативи також використовують цей багатий спадок для просування України на міжнародній арені. Оля Жук, одна з провідних культурних менеджерів, зазначає, що культурна спадщина може стати важливим елементом дипломатії, якщо її використовувати для формування привабливого образу України [29].

Водночас сучасна культурна дипломатія України стикається з низкою викликів. Війна на сході України та економічна криза обмежують фінансування культурних проєктів, що заважає повноцінно реалізовувати дипломатичний потенціал культури. Попри це, з'являються недержавні ініціативи, спрямовані на підтримку культурної дипломатії. Зокрема, мережа Global Ukrainians активно просуває українську культуру за кордоном, намагаючись сформувати позитивний міжнародний імідж держави [32].

Іншою проблемою є відсутність скоординованої державної політики щодо культурної дипломатії. Влада часто використовує культуру для досягнення короткострокових політичних цілей, що може негативно вплинути на формування довготривалого позитивного іміджу України. Україні потрібно демонструвати не лише свою культурну спадщину, а й сучасні культурні досягнення, які резонують з міжнародною аудиторією.

Культурна дипломатія відіграє ключову роль у презентації України на міжнародній арені. В сучасних умовах, коли Україна стикається з військовою агресією з боку Росії, культурна дипломатія набуває особливого значення не лише для збереження національної ідентичності, але й для формування міжнародної підтримки та зміцнення зв'язків із західними партнерами. Культурна дипломатія стала потужним інструментом зовнішньої політики, адже сприяє не лише презентації мистецьких і культурних досягнень України, але й захисту національних інтересів на міжнародному рівні. У сучасних умовах культурна дипломатія активно використовується для боротьби з російською дезінформацією та пропагандою, а також для підтримки позитивного іміджу України у світі.

Джозеф Най, один із засновників концепції м'якої сили, підкреслює, що культура є важливим інструментом впливу на міжнародні відносини, адже через культуру країна може демонструвати свої цінності та ідеали, що сприяє залученню підтримки з боку інших держав [36]. Важливою є також думка Марка Камінгса, який розглядає культурну дипломатію як інструмент для досягнення конкретних зовнішньополітичних цілей шляхом створення сприятливого

середовища для міжнародного співробітництва [17]. У випадку України цей аспект культурної дипломатії відіграє особливу роль, оскільки на тлі військової агресії саме культурні досягнення допомагають формувати позитивне сприйняття країни у світі.

Особливої уваги заслуговує ініціатива "Місяць культурної дипломатії України", організована спільно Міністерством закордонних справ України та Українським Інститутом. Ця ініціатива дозволила популяризувати українську культуру серед багатомовної аудиторії через створення та покращення статей у Вікіпедії різними мовами світу [54]. Це стало вагомим внеском у глобальне поширення знань про Україну та її культурну спадщину, що, у свою чергу, сприяє зміцненню міжнародної підтримки.

Однією з головних проблем культурної дипломатії в Україні є недостатня фінансова підтримка цієї сфери з боку держави. В умовах економічної кризи та війни культурні ініціативи часто залежать від міжнародної допомоги та недержавних організацій. Проте, навіть у таких умовах, культурна дипломатія залишається важливим інструментом формування міжнародної підтримки для України, що особливо актуально під час війни.

Важливим аспектом культурної дипломатії є також співпраця з міжнародними партнерами у сфері збереження та популяризації української культурної спадщини. Як зазначає Олександр Ткаченко, Міністр культури та інформаційної політики України, у сучасних умовах перед Україною стоїть завдання збереження культурних пам'яток від руйнування внаслідок військових дій та протидії дезінформації, пов'язаної з українською культурою [33]. Така співпраця є важливою не лише для збереження національної культурної спадщини, але й для формування позитивного іміджу України на міжнародній арені.

Історичні аспекти української культурної дипломатії значною мірою пов'язані із діяльністю закордонної української діаспори, яка відігравала та продовжує відігравати ключову роль у промоції української культури на міжнародній арені. Одним із важливих етапів цієї діяльності є період, коли

Україна не мала власної державності, але завдяки зусиллям української діаспори її культурна присутність на світовій арені залишалася значущою. Саме українці, які перебувають за кордоном, стали активними суб'єктами публічної та культурної дипломатії, використовуючи свої ресурси для формування позитивного іміджу України, навіть без підтримки держави.

Одним із найяскравіших прикладів культурної дипломатії є діяльність Українського республіканського хору під керівництвом Олександра Кошиця. Турне цього колективу Європою та Америкою в 1919-1920-х роках мало на меті представити світові українську культуру та утвердити ідентичність молодій держави на міжнародній арені. Як зазначає Тіна Пересунько, хор Кошиця став першим культурним "послом" України, завдяки якому українська музика, зокрема пісня "Щедрик", стала відомою на Заході [26].

Українська діаспора продовжувала активно сприяти розвитку культурної дипломатії навіть у радянський період, коли українська держава фактично не існувала на міжнародній арені як окремий суб'єкт. Наприклад, Державний Центр УНР в екзилі, який до 1992 року виконував роль дипломатичного представництва України за кордоном, залишався активним у просуванні української культури та інтересів [25]. Діяльність українців у діаспорі, зокрема в США та Канаді, сприяла створенню культурних та наукових інституцій, таких як Український інститут Гарвардського університету та Канадський інститут українських студій. Як зазначає Ольга Розумна, ці установи стали важливими осередками культурної дипломатії, сприяючи поширенню знань про Україну та її історію у світі [27].

Сучасний етап української культурної дипломатії значною мірою базується на діяльності закордонних українців та їхніх організацій. Важливим є приклад мережі Global Ukraine, яка була заснована для підтримки культурної присутності України за кордоном. Віолета Москалу, лідер цієї ініціативи, наголошує, що закордонні українці мають потужний потенціал для іміджевої політики, спрямованої на створення позитивного образу України у світі [20]. Така діяльність особливо актуальна в умовах російської агресії, коли культурна

дипломатія стає важливим інструментом у боротьбі за міжнародну підтримку та захист національних інтересів.

Розвиток культурної дипломатії в Україні в останні роки значно активізувався, і значну роль у цьому процесі продовжує відігравати закордонне українство. Культурна дипломатія стає невід'ємною частиною публічної дипломатії та загалом політики "м'якої сили", що дозволяє країнам будувати та підтримувати свої міжнародні відносини на основі культурних цінностей та взаєморозуміння. М'яка сила є таким самим важливим інструментом для держави, як і військова або економічна потужність, адже через культуру можна здобути довіру та підтримку міжнародної спільноти [36].

Історична роль закордонних українців у публічній і культурній дипломатії полягає також у створенні важливих культурних інституцій. Український інститут у Швеції, заснований у 2015 році Наталією Пасічник, є прикладом того, як поза підтримкою держави можна успішно реалізовувати ініціативи, спрямовані на просування української культури. Діяльність цього інституту стала важливим кроком до закріплення присутності України на культурній мапі Європи. Інститут активно організовує мистецькі заходи, лекції, кінопокази та мовні курси, що дозволяє шведській аудиторії ближче познайомитися з українською культурою.

Особливістю сучасного етапу культурної дипломатії є також активне використання цифрових технологій для промоції культури. Поява таких проектів, як "Місяць культурної дипломатії України" на платформі Вікіпедія, свідчить про те, що нові медіа стають важливим інструментом у поширенні інформації про Україну. Ця ініціатива, яку підтримали Міністерство закордонних справ України та Український інститут, сприяла створенню та оновленню тисяч статей про українських митців і культурні явища різними мовами, що значно розширило доступ міжнародної аудиторії до української культурної спадщини [54].

Одним із ключових аспектів історії української культурної дипломатії є її коріння в активності української діаспори, яка століттями забезпечувала

культурне представлення України на міжнародній арені. Алла Атаманенко у своїх дослідженнях підкреслює значний внесок української діаспори у процес розвитку публічної і культурної дипломатії, починаючи ще з 1920-х років [20]. Наприклад, турне Української республіканської капели під керівництвом Олександра Кошиця у 1919 році стало першим прикладом інституційної культурної дипломатії. Це турне не лише презентувало світу українську музику, але й виконувало політичну місію — формувало образ України як самостійної держави на міжнародній арені, незалежної від Радянського Союзу [26].

Історична спадщина культурної дипломатії України міцно пов'язана із боротьбою за національну ідентичність у межах Радянського Союзу. Важливу роль у цьому процесі відігравали не лише діячі культури, але й закордонні українці, які через свої культурні проекти сприяли підтримці українських національних прагнень. Наприклад, у США та Канаді українські громади активно організовували виставки, концерти, лекції та публікації, присвячені українській культурі та історії. Ці проекти сприяли поширенню знань про Україну та формували позитивний імідж держави навіть у часи, коли вона не мала офіційної державної підтримки.

Важливість підтримки з боку держави в процесах культурної дипломатії. З моменту здобуття Україною незалежності в 1991 році, державні інституції почали відігравати активну роль у розвитку цієї галузі. Зокрема, створення у 2017 році Українського інституту стало важливим кроком до інституціоналізації культурної дипломатії. Український інститут працює в напрямку поширення інформації про українську культуру за кордоном через виставки, концерти, кінопокази, лекції та інші культурні заходи. Важливою складовою цієї роботи є співпраця з міжнародними організаціями та культурними установами в різних країнах, що дозволяє розширювати вплив української культури на глобальному рівні.

Ще один важливий аспект — це активізація культурної дипломатії в умовах гібридної агресії Росії проти України. У цьому контексті українська культурна дипломатія спрямована на захист національних інтересів та протидію

інформаційній війні. Оксана Розумна у своїй аналітичній доповіді зазначає, що культурна дипломатія України стала одним із ключових інструментів у боротьбі за міжнародну підтримку в умовах російської агресії [27]. Важливою складовою цієї роботи є залучення закордонних українців та підтримка їхніх ініціатив, спрямованих на поширення правдивої інформації про Україну та її культуру.

Цифрові ініціативи також займають важливе місце в сучасній українській культурній дипломатії. У цьому контексті особливо значущою є співпраця між українськими інституціями та закордонними партнерами у створенні платформ для поширення інформації про українську культуру. Одним із прикладів є "Місяць культурної дипломатії України" у Вікіпедії, ініційований у 2022 році. Цей проєкт дав можливість розширити інформаційний простір про українську культуру, залучивши сотні волонтерів, які створили тисячі нових статей різними мовами, що стосуються української історії, мистецтва та відомих постатей [54]. Такий підхід дозволяє зробити українську культуру доступнішою для світової аудиторії.

Значним елементом історичної культурної дипломатії є також збереження культурної спадщини України в умовах війни. Нещодавні ініціативи, такі як створення польсько-українсько-литовської робочої групи для оцифрування культурних об'єктів України, є важливими кроками у збереженні національної спадщини. Це не лише сприяє збереженню культурних об'єктів, які можуть бути знищені під час війни, але й робить їх доступними для майбутніх поколінь. Крім того, це допомагає привернути увагу міжнародної спільноти до необхідності збереження української культурної спадщини.

Таким чином, культурна дипломатія є важливим інструментом української зовнішньої політики та боротьби за міжнародне визнання. Історія української культурної дипломатії демонструє, що успішна реалізація цієї стратегії можлива як за підтримки держави, так і завдяки ініціативам закордонних українців. Сучасні виклики, зокрема інформаційна війна та військова агресія, лише підкреслюють важливість розвитку культурної дипломатії як одного з ключових засобів впливу на міжнародну спільноту. В умовах глобалізації та сучасних

комунікаційних технологій культурна дипломатія України має великі можливості для подальшого розвитку та закріплення позицій на міжнародній арені.

2.2. Основні інституції, інструменти культурної дипломатії та її вплив на міжнародний імідж України

Культурна дипломатія стала невід'ємним інструментом міжнародних відносин, оскільки використовує силу мистецтва, літератури, музики та інших культурних форм для налагодження зв'язків між державами. У сучасних умовах культурна дипломатія допомагає Україні активно просувати свій національний імідж і консолідувати міжнародну підтримку в умовах війни. Її стратегічне значення важко переоцінити, оскільки через культуру можна досягти впливу, якого складно добитися лише через традиційні дипломатичні канали.

Культурна дипломатія розглядається багатьма дослідниками як частина "м'якої сили" (soft power), термін, запропонований Дж. Наєм [57]. Згідно з ним, м'яка сила полягає у здатності приваблювати та залучати інших через ненасильницькі методи, зокрема культурні обміни, що створює основу для тривалих дипломатичних відносин. За словами Ная, м'яка сила здатна досягати важливих політичних цілей, використовуючи засоби, які залучають симпатію і створюють позитивний імідж держави на міжнародній арені.

Для України культурна дипломатія стала ключовим інструментом формування позитивного іміджу на міжнародній арені після початку повномасштабної російської агресії. Одним із успішних прикладів є проєкт "Українська Весна" у Франції, організований за підтримки Українського інституту та Посольства України у Франції. Цей проєкт мав на меті змінити сприйняття України у французькому суспільстві, представивши сучасне українське мистецтво, літературу та кіно, що сприяло розвінчання стереотипів про Україну як "частину Росії".

Табл. 2.1. "М'яка сила" України за останні роки

Напрямок	Ініціативи та приклади	Вплив
Культурні ініціативи	Міжнародні культурні фестивалі: «Київська весна», «Фестиваль українського вина». Популяризація українських митців.	Просування української культури на міжнародному рівні, створення позитивного іміджу України через мистецтво.
Мистецтво та арт-проекти	Арт-проекти, виставки, кіно. Підтримка морального духу населення під час війни.	Інструмент для підтримки морального духу населення та привернення уваги міжнародної спільноти до проблем..
Освіта	Програми обміну: «Erasmus+».	Можливість для українських студентів отримувати освіту в Європі, сприяння інтеграції в європейський простір.
Захист прав людини	Активне просування прав людини на міжнародних платформах.	Демонстрація відданості Україні демократичним цінностям, просування ідей прав людини на світовому рівні.
Гуманітарна допомога та волонтерство	Надання гуманітарної допомоги, волонтерські ініціативи.	Підтримка інших країн та зміцнення міжнародних зв'язків через волонтерські дії і гуманітарну допомогу.
Європейська інтеграція	Участь у програмі «Східне партнерство» ЄС.	Політичне асоціювання та економічна інтеграція з країнами Східної Європи, зміцнення зв'язків з Європою.
Спортивні досягнення	Участь українських спортсменів у міжнародних змаганнях.	Формування позитивного іміджу країни через спортивні досягнення.
Ініціативи «Ukraine Now»	Кампанії та платформи для просування позитивного іміджу України.	Поширення позитивного іміджу України у міжнародному медіапросторі, залучення інвесторів та туристів.
ІТ та інновації	Створення ІТ-компаній, таких як Grammarly.	Просування українських інновацій на міжнародному рівні, підвищення популярності українських технологій.
Гастрономія	Участь у міжнародних гастрономічних фестивалях.	Популяризація української кухні, зростання інтересу на міжнародних гастрономічних платформах.

Джерело: розроблено на основі [42, с. 26]

Ще одним прикладом є програма "Культурний Сезон" у Франції, яка вже неодноразово представляла Україну на міжнародній арені через проведення численних культурних заходів [49]. Цей проєкт привернув увагу до української культури та історії, сприяючи формуванню позитивного образу держави в умовах війни та інформаційної агресії. Ілан Манор у своїх дослідженнях підкреслює важливість культурної дипломатії для країн, які стикаються з інформаційними війнами, оскільки вона допомагає державам донести до світу правдиву картину через м'які, культурні інструменти [16].

Крім Франції, Український інститут продовжує реалізовувати подібні проєкти і в інших країнах. Наприклад, проєкт "Українська книжкова полицка" став частиною глобальної ініціативи з популяризації української літератури в країнах Заходу. Цей проєкт було реалізовано за підтримки першої леді Олени Зеленської в Канаді, Іспанії та інших країнах. Проєкт є важливою частиною культурної дипломатії України, оскільки сприяє розширенню обізнаності про українську культуру і мистецтво за межами країни [19].

Іншим значущим прикладом культурної дипломатії є участь України в міжнародних книжкових ярмарках. У 2024 році Україна активно взяла участь у Лондонському книжковому ярмарку, де було представлено стенд з українською літературою. Цей захід привернув увагу до українських авторів та сприяв формуванню позитивного іміджу України на міжнародній культурній сцені. Як зазначає Емма Маркам, участь у таких подіях дозволяє країнам не лише демонструвати свою культурну унікальність, але й налагоджувати зв'язки з міжнародними партнерами [55].

Важливо зазначити, що культурна дипломатія не обмежується лише мистецькими заходами. Це також стосується освітніх програм, мовних курсів та культурних обмінів. Український інститут разом із "British Council" проводить численні програми з популяризації української мови та культури за кордоном. Це дозволяє не лише знайомити іноземців з українською культурою, але й зміцнювати освітні зв'язки, що сприяє довготривалому взаєморозумінню.

В умовах сучасного світу цифрові технології відіграють значну роль у просуванні культурної дипломатії. Завдяки соціальним мережам та платформам для обміну відео, культурна дипломатія отримала новий вимір. Український інститут активно використовує такі платформи для просування культурних ініціатив, демонструючи українську культуру широкій аудиторії за кордоном. Це дозволяє Україні не тільки залишатися на порядку денному міжнародної спільноти, але й активно боротися з російською пропагандою.

Одним із найяскравіших прикладів успішної культурної дипломатії в Україні є проведення Міжнародного форуму культурної дипломатії, який відбувся 10 листопада 2020 року. Форум був організований Українським інститутом спільно з Міністерством закордонних справ України і мав на меті обговорення ролі культурної дипломатії в умовах криз і загроз. Як зазначив міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба: "Ми маємо просувати Україну в кожній конкретній країні, яка становить для нас інтерес. Культурна дипломатія — це той інструмент, який дозволяє нам втілювати нові яскраві проєкти та м'якою силою впливати на ставлення до України у світі" [19].

Цей форум зібрав представників не лише з України, але й із Великої Британії, США, Литви, Чехії та Туреччини, що свідчить про важливість міжнародної співпраці в галузі культури. Форум став платформою для обговорення того, як культура може стати засобом подолання міжнародних конфліктів, налагодження комунікацій та протидії глобальним викликам. Зокрема, Волтер Зампієрі, керівник підпрограми "Культура" програми "Креативна Європа" у виконавчій агенції Європейської Комісії, зазначив: "Ми створили простір для взаємодії культурних організацій у Європі і тепер хочемо розширити цей досвід на весь світ. Культурна дипломатія допомагає формувати взаємодію між державами на рівні культурних обмінів і співпраці" [16].

Український інститут, як головна державна інституція, відповідальна за розвиток культурної дипломатії України, активно працює над просуванням української культури на міжнародному рівні. Як підкреслив генеральний директор Українського інституту Володимир Шейко: "Форум культурної

дипломатії є доказом того, що навіть у складні часи культурна дипломатія може бути ефективною платформою для вирішення проблем і викликів" [53]. Він також зазначив, що культурна дипломатія може стати засобом не лише для просування національних інтересів, але й для побудови міцних зв'язків з іншими країнами через культурні обміни.

Серед ключових інструментів культурної дипломатії України можна виділити низку міжнародних проєктів, які сприяють підвищенню обізнаності про українську культуру та зміцненню позитивного іміджу України за кордоном. Наприклад, проєкт "Українська весна", що проходив у Франції, став важливим елементом у протидії російській дезінформації та просуванні сучасного українського мистецтва. Цей проєкт мав на меті продемонструвати багатогранність української культури та спростувати стереотипи, що сформувалися у французькому суспільстві через вплив російської пропаганди. Як зазначалося в звіті Українського інституту, "проєкт допоміг змінити сприйняття України у Франції та налагодити культурний діалог між двома країнами" [51].

Ще одним успішним прикладом культурної дипломатії є програма "Українська книжкова полицка", яка була реалізована за підтримки першої леді України Олени Зеленської. Ця ініціатива мала на меті поширення української літератури в країнах Заходу, зокрема в Канаді, Іспанії та інших європейських державах. Як підкреслила Олена Зеленська: "Українська книжкова полицка — це не лише проєкт про книги, це частина нашої культурної дипломатії, яка допомагає просувати нашу культуру у світі". Така програма не тільки популяризує українську літературу, але й сприяє зміцненню іміджу України як країни з багатою культурною спадщиною [53].

Культурна дипломатія також відіграє важливу роль у зміцненні національної ідентичності та підтримці міжнародних відносин. Український інститут активно працює над створенням умов для культурного діалогу між Україною та іншими країнами. Зокрема, через участь у таких міжнародних

культурних форумах, як Лондонський книжковий ярмарок, Україна продовжує демонструвати світу свою культурну унікальність та самобутність.

Неможливо обійти увагою і роль культурної дипломатії в умовах інформаційних війн. Культура стала потужним засобом у боротьбі з пропагандою, яка намагається підірвати міжнародний імідж України [15]. Проєкт "Ліверпуль. Жовто-блакитна субмарина", створений під час ЄвроФестивалю в 2023 році, став важливою частиною культурної дипломатії України, спрямованої на зміну міжнародного сприйняття української культури та історії. Завдяки цьому проєкту Україна змогла показати свою унікальність, що було важливо в умовах глобальної інформаційної боротьби.

Однією з основних переваг культурної дипломатії є те, що вона дозволяє Україні продемонструвати свою багатогранність та культурну унікальність, створюючи позитивне сприйняття на міжнародній арені. Як підкреслює дослідник культурної дипломатії Геннадій Максак, "культурна дипломатія — це ключовий інструмент, за допомогою якого Україна може просувати свої інтереси, змінювати міжнародне сприйняття своєї історії та культури, а також зміцнювати свої позиції на світовій арені" [9].

У сучасних умовах культурна дипломатія України набула ще більшого значення, особливо в контексті триваючої війни з Росією та глобальних викликів, зокрема інформаційних війн і дезінформації. Сучасна культурна дипломатія використовує нові технології, медіа, соціальні мережі та цифрові платформи для швидкої і широкої комунікації зі світовою спільнотою, що є важливим для формування та підтримки позитивного міжнародного іміджу держави.

З початком повномасштабного вторгнення в Україну в лютому 2022 року важливість культурної дипломатії зросла в рази. Відразу після початку агресії Україна почала активніше використовувати культурну дипломатію як спосіб не тільки захисту свого суверенітету, але й для боротьби за підтримку світової спільноти [16]. У сучасних умовах це проявляється через численні ініціативи та проєкти, що спрямовані на просування української культури за кордоном,

підсилення національної ідентичності та розвінчання російських пропагандистських наративів.

Одним із таких прикладів є проєкт "Україна: Війна за культуру", який був реалізований у кількох європейських столицях у 2023 році [45]. Метою цього проєкту стало привернення уваги до руйнування культурної спадщини України через російську агресію та показ світові, що українська культура – це не просто частина національної ідентичності, але й важливий фактор у міжнародній боротьбі за збереження культурної спадщини. Як зазначила перша леді України О. Зеленська: "Культурна дипломатія зараз несе для нас не лише миротворчу функцію, а й стає частиною глобальної інформаційної війни, в якій ми боремося за право бути почутими" [53].

Сучасність диктує нові форми комунікації та представлення культури, що активно використовуються Україною для створення позитивного іміджу за кордоном. Одним із таких інструментів є цифрові технології та соціальні медіа. Платформи, як-от Instagram, TikTok, Facebook, YouTube, стали основними каналами, через які Україна популяризує свою культуру, мистецтво, а також залучає міжнародну спільноту до підтримки. Український інститут активно використовує ці ресурси, створюючи контент, який не тільки висвітлює культурні події, але й допомагає розвінчувати міфи та фейки, що активно поширюються російськими медіа [33].

Одним із найяскравіших прикладів використання цифрових платформ став документальний фільм "Ліверпуль. Жовто-блакитна субмарина", знятий під час Євробачення-2023. Фільм розкриває українсько-британський культурний обмін в умовах війни та інтеграцію української культури в європейський контекст. Завдяки таким проєктам Україна демонструє світові свою унікальність, водночас сприяючи побудові міжнародних зв'язків через культуру [46].

Сучасна культурна дипломатія також зосереджена на створенні довготривалих міжнародних партнерств. Одним із таких проєктів став "Український книжковий інститут", який організував українські стенди на міжнародних літературних фестивалях, таких як Франкфуртський книжковий

ярмарок або Лондонський книжковий ярмарок. Ці заходи не лише допомогли українським письменникам знайти нові аудиторії за кордоном, але й сприяли підвищенню інтересу до української літератури. Як зазначив директор Українського інституту Володимир Шейко, "ці проєкти не тільки популяризують українську культуру, але й змінюють сприйняття України в очах іноземної спільноти, допомагаючи формувати новий, позитивний імідж нашої країни" [53].

Сучасна культурна дипломатія активно залучає українську діаспору як одну з ключових складових її розвитку. Українці, які проживають за кордоном, стали важливою частиною формування позитивного іміджу України в різних країнах світу. Вони беруть участь у культурних заходах, виставках, конференціях та інших ініціативах, допомагаючи поширювати українську культуру. Це дозволяє Україні отримати ширший доступ до міжнародної спільноти, розширити культурні обміни та залучити нових партнерів.

Не менш важливим аспектом культурної дипломатії є її вплив на міжнародне співробітництво у сфері освіти. Україна продовжує активно розвивати програми культурних обмінів, зокрема через співпрацю з міжнародними організаціями, такими як British Council або Американські Ради з міжнародної освіти. Ці програми спрямовані на просування української мови та культури через освітні ініціативи, надання стипендій для українських студентів та підтримку освітніх програм. Важливим проєктом стало "Українське Євробачення", яке активно використовувало новітні технології для популяризації української культури через розважальний контент, що залучав міжнародну аудиторію [46].

Сучасна культурна дипломатія України активно реагує на виклики, що виникають в умовах глобальних криз і конфліктів. Вона стала важливою частиною інформаційної війни, допомагаючи Україні протидіяти російській пропаганді та поширювати правдиву інформацію про події в країні. Завдяки підтримці міжнародних партнерів, таких як Європейський Союз, Сполучені Штати та інші, Україна змогла активізувати свої зусилля у сфері культурної дипломатії та зміцнити свій міжнародний імідж.

Підсумовуючи, сучасна культурна дипломатія України стала потужним засобом у боротьбі за міжнародне визнання та підтримку. Завдяки інноваційним підходам, використанню цифрових платформ, розвитку міжнародних культурних обмінів та співпраці з діаспорою, Україна активно будує свій позитивний образ у світі. У часи глобальних викликів і загроз культурна дипломатія стає необхідним інструментом для захисту національних інтересів і просування України на міжнародній арені.

2.3. Вплив війни на культурну дипломатію України та її стратегія під час війни

Після 2014 року, з початком російської агресії та анексії Криму, культурна дипломатія України почала набувати нового значення і змісту. Це стало реакцією на необхідність переосмислення ролі культури як засобу комунікації з міжнародною спільнотою, протидії російській пропаганді та демонстрації культурної незалежності України.

Анексія Криму та початок війни на сході України різко активізували діяльність культурної дипломатії. За словами Олександра Литвиненка, директора Національного інституту стратегічних досліджень, "після 2014 року українська культура стала ще більш політизованою, але не через свідоме бажання культурних діячів, а тому що війна змусила кожен аспект суспільного життя бути частиною інформаційної та ідеологічної боротьби" [39]. Ця боротьба зосереджувалася на кількох ключових напрямках: протидія російським наративам, промоція української ідентичності та зміцнення міжнародної підтримки через культурні ініціативи.

З 2014 року значну увагу почали приділяти створенню і розширенню інституційної бази для культурної дипломатії. У 2017 році було створено Український інститут як ключову державну установу, відповідальну за представлення України за кордоном. Інститут почав реалізовувати масштабні

міжнародні проєкти, такі як Двосторонній рік культури Україна – Австрія, а також численні виставки, фестивали та концерти в Європі та США. За словами Володимира Шейка, генерального директора Українського інституту, "основна мета нашої роботи – зробити українську культуру видимою на глобальному рівні, вийти з тіні Росії і довести, що ми маємо свою унікальну ідентичність" [53].

Одним із центральних викликів для України після 2014 року було протистояння російській дезінформації, яка спотворювала імідж України на міжнародній арені. Російська пропаганда активно працювала над тим, щоб створити негативний образ України, використовуючи старі стереотипи про "недорозвинену" культуру та історію. У відповідь на це Україна почала активно використовувати культурну дипломатію як засіб розвіювання цих стереотипів. У 2015 році був проведений перший Форум культурної дипломатії, де обговорювалися питання боротьби з дезінформацією та просування позитивного іміджу України за кордоном. Культурна дипломатія стала ключовим елементом у нашій боротьбі за міжнародне визнання та підтримку. Ми повинні використовувати м'яку силу культури для того, щоб боротися з агресивною російською пропагандою.

Зокрема, одним із ефективних інструментів стало українське кіномистецтво. Фільми, які демонстрували сучасні події в Україні та розкривали теми війни, стали потужним засобом впливу на міжнародну аудиторію. Наприклад, фільм "Кіборги" Ахтема Сеїтаблаєва, що розповідає про захист Донецького аеропорту, став міжнародним хітом і допоміг звернути увагу на героїзм українських військових. Також "Поводир" Олеся Саніна, який зображує боротьбу українського народу за свободу в часи Голодомору, став символом культурного спротиву.

Крім того, українська музика та візуальне мистецтво набули важливого значення в міжнародних культурних ініціативах. У 2018 році український павільйон на Венеціанській бієнале був присвячений темі війни і переміщених осіб. Художники, такі як Нікіта Кадан і Жанна Кадирова, використовували свої роботи для того, щоб розповісти світові про конфлікт на сході України і виклики,

з якими стикається українське суспільство. Це стало важливою частиною стратегії, спрямованої на підвищення обізнаності міжнародної спільноти про війну та російську агресію.

Після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році культурна дипломатія України зазнала подальших трансформацій. Як зазначає Галина Луцишин, з початком війни культурна дипломатія вийшла на новий рівень активності: "Ми були змушені швидко адаптуватися до нових реалій, і культурна дипломатія стала нашим ключовим інструментом для привернення міжнародної уваги та допомоги" [22]. Війна дала поштовх до нових проєктів, таких як "Листівки з України", які використовують культурний контент для того, щоб розповісти історію про руйнування війни та показати стійкість української культури.

Українська культурна дипломатія під час війни продовжує розвиватися, використовуючи різноманітні форми та методи для досягнення своїх цілей. Важливою складовою цієї дипломатії стали спільні проєкти з міжнародними партнерами, а також онлайн-платформи, які дозволяють доносити українську культуру до широкої аудиторії навіть в умовах обмежень через війну. Онлайн-проєкти, такі як Google Arts & Culture, де була створена спеціальна платформа для ознайомлення з українським мистецтвом, стали важливими інструментами для промоції України за кордоном [53].

Зважаючи на все це, культурна дипломатія після 2014 року виявилася надзвичайно важливим інструментом для України. Вона допомогла не тільки боротися з російською агресією на інформаційному фронті, але й відновлювати та зміцнювати міжнародний імідж України. Проте попереду ще багато викликів, серед яких: необхідність постійної адаптації до нових умов війни, боротьба за ресурси і вплив, а також розвиток креативних стратегій для подальшого розширення культурної дипломатії на глобальному рівні.

З початку російського вторгнення в Україну у 2014 році культурна дипломатія стала не лише важливим елементом зовнішньої політики України, а й засобом національної самоідентифікації та консолідації міжнародної

підтримки. За цей період відбувся суттєвий перегляд і переорієнтація стратегій культурної дипломатії, враховуючи нові виклики, що постали перед державою. Війна змусила Україну переосмислити своє культурне надбання та активно використовувати його для комунікації з міжнародною спільнотою.

Одним із ключових моментів у формуванні нової стратегії культурної дипломатії було усвідомлення необхідності зміцнення міжнародної підтримки через культуру, мистецтво та ідеї. Володимир Шейко, директор Українського інституту, зазначає: "Українська культура сьогодні стає ключовим елементом національної безпеки. Ми не можемо дозволити собі залишати культуру на другому плані, адже вона є нашою зброєю в боротьбі за серця і уми людей за кордоном" [53]. З цього часу Український інститут, а також інші культурні та дипломатичні установи почали активно формувати нові ініціативи, спрямовані на промоцію України у світі через культуру [51].

Однією з найбільш успішних ініціатив стало міжнародне мистецьке турне відомого українського етно-гурту ДахаБраха, яке після 2014 року отримало нове політичне звучання. Їхні концерти за кордоном не лише демонстрували багатство української музичної спадщини, але й стали символом національного опору агресору. Це також стало символом того, що українська культура є невід'ємною частиною європейської цивілізації. За словами О. Зеленської, "ми маємо використовувати культуру для того, щоб розповісти світові про справжню Україну — сучасну, демократичну, багатогранну, і водночас глибоко вкорінену в свої традиції" [53].

Після початку повномасштабної агресії Росії у 2022 році культурна дипломатія України отримала новий імпульс. Поява великої кількості українських біженців у країнах Європи та світу створила нові можливості для культурної комунікації. Зокрема, українські мистецькі та культурні колективи почали активно співпрацювати з європейськими та американськими інституціями. Наприклад, Національний ансамбль танцю імені Вірського провів турне Європою, виступаючи перед багатотисячними аудиторіями,

демонструючи не лише традиційні українські танці, а й ставлячи акценти на національній боротьбі за свободу.

Крім традиційних форм культурної дипломатії, зокрема виставок, фестивалів та концертів, значну роль у просуванні українського іміджу відіграють цифрові та онлайн-платформи. Проєкт Google Arts & Culture, в якому представлено українське мистецтво та історичні пам'ятки, став одним із головних каналів для глобальної аудиторії, щоб познайомитися з українською культурою. Як зазначає Галина Луцишин, експертка з культурної дипломатії: "Українська культурна дипломатія швидко адаптувалася до нових реалій війни, використовуючи цифрові інструменти, щоб зберегти та поширити українську культурну спадщину" [22]. Це також дозволяє вести паралельну інформаційну боротьбу з російською пропагандою, яка намагається спотворити українську історію та культуру.

Значущу роль у міжнародній промоції України відіграють також кінофестивалі. З 2014 року українське кіно активно підтримувалося міжнародними кінофестивалями, такими як Берлінале, Каннський кінофестиваль та Венеціанська бієнале. За допомогою кінематографу Україна змогла привернути увагу до проблем війни та гуманітарної катастрофи. Наприклад, фільм "Клондайк" Марини Ер Горбач, який отримав міжнародне визнання, висвітлює події на Донбасі і розкриває тему цивільних страждань через війну. Він став одним із символів культурного спротиву.

Також важливим елементом культурної дипломатії стали спільні міжнародні проєкти. Наприклад, Міжнародна організація українських кінематографістів спільно з європейськими колегами розробляють програми підтримки для українських митців, які через війну змушені були залишити країну. Це не лише допомагає зберегти культурну продуктивність, але й створює нові можливості для просування української культури на глобальному рівні [12].

Проте, поряд із успіхами, Україна стикається з низкою викликів у сфері культурної дипломатії під час війни. Одним із головних є питання ресурсів. Українська держава наразі не має достатніх ресурсів для повномасштабної

підтримки всіх культурних ініціатив. Багато проєктів реалізуються завдяки зусиллям недержавних організацій та самих митців, які шукають фінансування за кордоном. Це створює ризики для узгодженості стратегічних комунікацій, оскільки незалежні ініціативи не завжди слідують загальнодержавним пріоритетам.

Також викликом є подолання старих стереотипів про українську культуру, які все ще існують у світі, особливо на Заході. Довгий час українську культуру асоціювали лише з фольклором, народною музикою та танцями, що значно обмежувало сприйняття її багатогранності та модерності. Війна відкрила нові можливості для переосмислення цього образу, і сьогодні важливо не лише демонструвати традиційні елементи, але й просувати сучасне українське мистецтво, кіно, музику та літературу.

Вплив війни на культурну дипломатію України та її стратегію під час конфлікту є надзвичайно важливим аспектом міжнародних відносин, який сформувався в умовах екзистенційної боротьби України за виживання на міжнародній арені. Як відзначають дослідники, такі як Марія Кушнарєва та Олена Розумна, до початку повномасштабного російського вторгнення 24 лютого 2022 року культурна дипломатія України залишалася неефективною через відсутність системного підходу та політичної волі до її розвитку. Війна змінила цей контекст, створивши нові виклики та можливості для реалізації культурної дипломатії як складової "м'якої сили" у міжнародних відносинах [57].

Вплив війни на українську культурну дипломатію був очевидним з самого початку конфлікту. За словами Волтера Зампієрі, керівника підпрограми "Культура" програми "Креативна Європа", війна поставила перед Україною важливе завдання — продемонструвати свою культурну унікальність і опір через засоби культурної дипломатії. Це стало відповіддю на російську пропаганду, яка століттями намагалася знецінити українську культуру, мову та ідентичність [15].

Україна, зіткнувшись з активною російською інформаційною війною, змогла використати культурну дипломатію як інструмент боротьби з дезінформацією. Високий ступінь міжнародного інтересу до подій в Україні

після лютого 2022 року дозволив активізувати процеси культурного обміну та привернути увагу до української ідентичності. Українська дипломатія змогла використати ці можливості, щоб зміцнити міжнародну підтримку через культурні заходи, мистецькі проєкти та колаборації з іноземними культурними інституціями.

Війна допомогла відкрити Україну для світу як ніколи раніше. До цього моменту Україна залишалася маловідомою для багатьох країн, але опір, який демонструє український народ, став причиною зростання інтересу до її культурних ідентичностей. Одним з ключових проєктів, спрямованих на просування української культури в цей період, став "Культурний фронт", організований Українським інститутом у різних країнах, включаючи Велику Британію та Німеччину.

Одним з найефективніших інструментів культурної дипломатії під час війни став кінематограф. Українські фільми, такі як "Клондайк", "Мої думки тихі", "Толока", стали ключовими на міжнародних фестивалях, представляючи світові українське кіно в контексті війни та боротьби за ідентичність [39]. Цей акцент на кінематографі допоміг не тільки поширювати правдиву інформацію про події в Україні, але й демонструвати українську культуру як багатогранну та сучасну.

Музика також стала важливим елементом культурної дипломатії. Гастролі таких колективів, як "ДахаБраха" та Національний ансамбль танцю ім. Вірського, сприяли тому, що українська культура проникла у свідомість закордонної аудиторії, створюючи новий культурний наратив України, який протистояв російській пропаганді.

Культурна дипломатія відіграє ключову роль у формуванні міжнародного іміджу країни, сприяючи не тільки розширенню міжнародної підтримки, але й впливаючи на рішення урядів та організацій. У випадку України, "м'яка сила" була використана для створення підтримки серед міжнародної спільноти, впливу на громадську думку та зміцнення позицій України на світовій арені.

Культурна дипломатія України під час війни продовжує розвиватися в умовах невизначеності, проте її значення стає дедалі вагомішим. Українська держава змогла адаптувати свою культурну стратегію, використовуючи сучасні медіа, партнерства з міжнародними організаціями та культурні заходи для протидії дезінформації та просування позитивного іміджу України.

Війна значно вплинула на культурну дипломатію України, перетворивши її на стратегічний інструмент, необхідний для боротьби за міжнародну підтримку та позитивний імідж країни. До початку повномасштабного вторгнення культурна дипломатія України часто не досягала своїх цілей через відсутність системності та стратегічного бачення. Проте війна змінила цей підхід, зробивши культурну дипломатію однією з ключових складових "м'якої сили" України, яка стала невід'ємною частиною інформаційної війни проти Росії.

Першочерговим завданням культурної дипломатії України в умовах війни стало поширення правдивої інформації про події в країні, боротьба з російською пропагандою та привернення уваги світової спільноти до української культури та ідентичності. Як зазначає Володимир Шейко, директор Українського інституту, "війна змінила світове уявлення про Україну: світ побачив нас через призму війни, але це дало можливість розкрити багатство нашої культури, яке раніше було недооцінене або мало представлене на міжнародній арені" [53]. Вперше за багато років Україна здобула таку значну міжнародну увагу, і саме культурна дипломатія стала важливим засобом для утримання цієї уваги.

Сучасна культурна дипломатія України у війні з Росією включає кілька важливих аспектів, які демонструють, як через культуру країна будує свій позитивний образ у світі. Одним із центральних елементів цього процесу стало українське кіномистецтво. Наприклад, українські фільми, такі як "Клондайк", "Мої думки тихі", "Толока", стали об'єктами уваги на міжнародних кінофестивалях, включаючи Берлінський та Каннський кінофестивалі, що дозволило Україні показати свою унікальну культурну спадщину через кінематограф. Фільми, що відображають теми війни, людських трагедій і

боротьби за свободу, стали важливим інструментом культурної дипломатії, допомагаючи світовій спільноті краще розуміти сучасні українські реалії [38].

Музика також стала одним із ключових інструментів української культурної дипломатії. Такі музичні колективи, як "ДахаБраха", ONUKA і Національний ансамбль танцю ім. Вірського, виступали на світових сценах, демонструючи унікальність української культури і сприяючи формуванню її позитивного іміджу за кордоном. Гастролі таких колективів проходили в різних країнах Європи, США, Канаді та багатьох інших державах, що дозволило поширювати знання про українську культуру і нагадувати про війну в Україні.

Важливо зазначити, що в умовах війни культурна дипломатія відіграє роль не тільки як спосіб поширення інформації про культуру, але й як частина більшої стратегії інформаційної боротьби. Володимир Шейко відзначає, що в умовах війни "культурна дипломатія стала своєрідною зброєю, яку Україна використовує для того, щоб не лише захищати свої інтереси, але й створювати нові можливості для міжнародної підтримки" [53]. Культурні заходи, такі як виставки українських художників у Європі, виступи українських музичних колективів та кінопокази, стали частиною цього широкого фронту боротьби.

Серйозною зміною у стратегії культурної дипломатії України стало розширення акценту на міжкультурну взаємодію та колаборацію з іноземними партнерами. Український інститут активно співпрацює з інституціями з різних країн, таких як British Council і Alliance Française, для організації спільних культурних проєктів, що демонструють культурну багатогранність України. Наприклад, у рамках Двостороннього року культури Україна-Австрія у Відні було представлено кілька масштабних проєктів, таких як ретроспектива фільмів Кіри Муратової та виставка сучасного українського мистецтва.

Проте не все в стратегії культурної дипломатії України виявилось безпроблемним. Дослідники, такі як Олена Розумна, вказують на недоліки культурної дипломатії у відсутності чіткої концепції та іноді реактивному підході, замість проактивного стратегічного планування. Одна з найбільших проблем полягає в тому, що попри велику кількість ініціатив, відсутність

координації та системного підходу може призвести до втрати можливостей для посилення міжнародного впливу. Культурна дипломатія повинна бути спрямована на довгострокове зміцнення позитивного образу України, який виходить за межі тимчасового інтересу, спричиненого війною [22].

Ще однією проблемою залишається брак фінансування та ресурсів для реалізації великих культурних проєктів. Хоча держава активно підтримує культурну дипломатію, багато ініціатив потребують додаткової підтримки з боку міжнародних партнерів. Однак це також відкриває можливості для зміцнення міжнародної співпраці та залучення іноземних інвесторів у культурну сферу.

У висновку можна зазначити, що культурна дипломатія під час війни стала одним із найважливіших інструментів для України в її боротьбі на міжнародній арені. Вона допомогла не лише привернути увагу до війни та страждань українського народу, але й створила умови для довготривалого посилення іміджу України як сучасної європейської держави з глибокими культурними традиціями та багатогранним мистецьким спадком. Проте для подальшого успіху необхідно зміцнювати інституційну базу культурної дипломатії, забезпечувати її ресурсами та продовжувати працювати над стратегічним плануванням і координацією міжнародних зусиль.

Висновки до розділу 2

Розглянувши еволюцію культурної дипломатії України, особливо в контексті російської агресії та сучасних геополітичних викликів. Культурна дипломатія є важливим інструментом зовнішньої політики, спрямованим на формування позитивного міжнародного іміджу країни, особливо через використання "м'якої сили", що ґрунтується на культурних досягненнях.

Історичний аспект культурної дипломатії України засвідчує важливу роль діаспори та культурних діячів у просуванні українських інтересів навіть у періоди відсутності державної незалежності. Після здобуття незалежності у 1991

році культурна дипломатія стала стратегічним інструментом для зміцнення національної ідентичності та відображення української культури на міжнародній арені.

Після 2014 року, з початком війни на сході України, культурна дипломатія набула нового значення. Було створено Український інститут, завдяки якому культурна дипломатія стала більш скоординованою і цілеспрямованою. Основною метою цієї дипломатії стало протидія російській пропаганді та зміцнення міжнародної підтримки.

Розділ також висвітлив конкретні приклади успішних культурних ініціатив, таких як участь України в міжнародних фестивалях, культурних проектах та ініціативах, спрямованих на просування української культури в умовах війни. Проте, незважаючи на досягнення, були зазначені і виклики, пов'язані з недостатнім фінансуванням та необхідністю подальшої координації культурних зусиль.

Таким чином, культурна дипломатія України, особливо в умовах військових дій, продемонструвала свою значущість як важливий інструмент для зміцнення національної ідентичності та міжнародної підтримки.

РОЗДІЛ III. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙНИ

3.1. Аналіз майбутніх викликів та можливостей для української культурної дипломатії

Українська культурна дипломатія завжди була складовою зовнішньої політики, однак після повномасштабного російського вторгнення її роль суттєво змінилася. Війна, з якою зіткнулася Україна, не лише поставила під загрозу існування держави, але й висунула нові вимоги до комунікаційних стратегій на міжнародній арені. Ці зміни дали змогу українській культурі вийти на світову сцену в небаченому досі масштабі, однак також виявили слабкі сторони попередніх зусиль. Таким чином, українська культурна дипломатія стоїть перед викликом — перетворити теперішній інтерес до України на довготривалу підтримку, а також зміцнити позиції на міжнародній арені.

Культурна дипломатія часто визначається як «зброя м'якої сили, за допомогою якого держави та міжнародні організації досягають цілей зовнішньої політики». Концепція м'якої сили, запропонована Дж. Наєм, базується на тому, що вплив можна здійснювати не лише за допомогою примусу, але й шляхом привабливості та переконання. Українська культурна дипломатія до війни мала обмежений вплив, через відсутність системного підходу і проактивних дій. Як зазначає Володимир Шейко, директор Українського інституту: «Фантастична кількість людей лише 24 лютого усвідомила той факт, що Україна існує» [54], що прямо вказує на недостатню роботу культурної дипломатії до війни.

Війна змінила підхід до просування української культури. Раніше українська культурна дипломатія була переважно реактивною. Після початку повномасштабного вторгнення Україна змушена була активізувати свої дії для підтримки національного іміджу. Позитивним прикладом є участь України у світових культурних подіях, таких як виступи ансамблю ім. П. Вірського чи

онлайн-простір української культури на платформі «Google Arts&Culture». Проте більшості з цих заходів бракує інноваційного підходу до просування українського мистецтва.

Один із майбутніх викликів для української культурної дипломатії — це подолання старих стереотипів, які активно поширювались російською пропагандою. Радянська пропаганда формувала в західній свідомості образ України як частини Росії. За словами Ганни Луцишин, «образ України в очах іноземців був сформований радянською пропагандою» [22, с. 25]. Ця тенденція залишається викликом, який потрібно подолати. Деконструкція міфу про «велич російської культури» повинна стати одним із пріоритетів культурної дипломатії, оскільки саме ця культурна м'яка сила часто переважає на міжнародній арені.

Важливою можливістю для української культурної дипломатії є використання інтересу, що виник через війну, для систематичного просування національної культури на міжнародному рівні. Для цього необхідно, як вказує О. Розумна, «запровадити системний підхід і створити стратегічний наратив української культури». Необхідно не лише розробляти події для просування сучасної культури, але й активно представляти історичну спадщину України. Окрему увагу слід приділити класичному українському мистецтву, яке часто ігнорувалося в минулому. Наприклад, український іконопис чи твори скульптора Й. Пінзеля можуть зацікавити міжнародну публіку, як це було на виставці в Луврі у 2012 році [33].

Ще один важливий аспект — це підтримка міжнародних культурних проєктів, ініційованих неурядовими організаціями. Такі ініціативи можуть стати сильним інструментом для налагодження культурного діалогу між країнами. Вдалою є співпраця України з Латвією, яка організувала проєкт зі створення мозаїчних реплік робіт Марії Приймаченко після знищення її музею внаслідок російського обстрілу. Цей проєкт є прикладом нетривіальної культурної дипломатії, що зосереджує увагу на інтерактивних заходах та залучає міжнародну аудиторію.

Незважаючи на ці можливості, існують значні виклики. Основний із них — це відсутність систематичної державної підтримки культурної дипломатії протягом багатьох років. Залишки радянської культурної спадщини й досі домінують у свідомості багатьох іноземців. Українській культурній дипломатії необхідно знайти нові форми комунікації, які будуть інтегрувати сучасні технології, такі як цифрові платформи, і враховувати специфіку кожної країни-об'єкта.

Одним із основних напрямків культурної дипломатії є збереження національної спадщини та формування позитивного іміджу України на глобальній арені. Міністр культури України Микола Точицький підкреслює важливість партнерства між державою та бізнесом для збереження культурної ідентичності, що є ключовим фактором у побудові моста між Україною та її міжнародними союзниками: «Без партнерства, я не думаю, що ми чогось досягнемо» [19, с. 13].

Один із головних викликів для української культурної дипломатії полягає у відновленні та популяризації культурних об'єктів, зруйнованих війною. Приклади міжнародної співпраці, такі як місія посла Італії Карло Формози, який працює в Одесі для створення нових можливостей у культурній сфері, свідчать про те, що іноземні партнери зацікавлені у відбудові України не лише як політичної, але й культурної держави. К. Формоза наголошує на тому, що «культура отримує поштовх до розвитку після війн», і саме зараз є унікальний момент для інтеграції України у світову культурну систему через міжнародне партнерство [16].

Важливою перспективою для розвитку культурної дипломатії є залучення до співпраці міжнародних організацій та ініціатив. Як зазначив посол Великої Британії Мартін Гарріс, українська культура є «критично важливою» у контексті сучасного опору російській агресії, і зараз Україна має унікальну можливість поділитися своїм культурним відродженням зі світом [51]. З цією метою необхідно створювати культурні платформи для обміну досвідом між країнами,

залучаючи до обговорення актуальні проблеми української культури та перспективи її розвитку у післявоєнний час.

Україна, як нація, що перебуває в центрі глобальних подій, повинна скористатися наданими можливостями для просування свого культурного продукту. Промоція українського мистецтва та культурної спадщини має стати одним із основних інструментів для підтримки іміджу держави та залучення міжнародної підтримки. Одним із прикладів успішного використання культурної дипломатії є проект Латвії, який підтримав зруйнований музей Марії Приймаченко. Латвійські митці створили мозаїчні репліки робіт української художниці, тим самим зберігаючи культурну пам'ять і налагоджуючи міжнародну співпрацю.

Важливим аспектом культурної дипломатії є також співпраця з країнами-союзниками, такими як Японія, яка демонструє особливий інтерес до культурної спадщини України. Посол Японії Мацуда Кунінорі відзначив спільні культурні риси між Україною та Японією, включно зі спадщиною козаків і самураїв, що створює можливість для побудови культурного діалогу між цими країнами.

Таким чином, після завершення війни перед Україною відкриються нові перспективи для культурної дипломатії. Проте для ефективного використання цих можливостей потрібна чітка стратегія, яка базуватиметься на проактивному підході до популяризації української культури. Основними завданнями мають стати розробка стратегічного плану, формування цілісного культурного нарративу та запровадження креативних підходів до просування української культури за кордоном.

Культурна дипломатія є важливим інструментом у просуванні національних інтересів на міжнародній арені, і її значення лише зростатиме після закінчення війни. Україна повинна використати цей шанс для формування позитивного іміджу, створення нових партнерств та закріплення своїх позицій як важливого культурного гравця на світовій арені.

Після війни українська культурна дипломатія зіткнеться з викликами, що вимагають не тільки відновлення культурних зв'язків, але й створення нових

форм і форматів взаємодії з міжнародною спільнотою. Одна з найбільших можливостей полягає у трансформації української культури з "жертви" конфлікту у символ глобальної стійкості, надії та інновацій. Це відображено в проекті «Україна відкрита світу», де культурні ініціативи використовуються для створення позитивного іміджу держави. Міністр культури України Микола Точицький зазначив: «Ми повинні стати партнерами для всіх, хто готовий підтримати нашу спадщину, і тільки через об'єднання зусиль ми зможемо досягти результату» [19, с. 14]. Ця позиція відображає основний принцип культурної дипломатії: партнерство та відкритість до міжнародної співпраці.

Майбутні виклики, з якими стикатиметься Україна, пов'язані з необхідністю відбудови зруйнованих культурних об'єктів і збереженням національної спадщини. Проте не менш важливою є стратегічна потреба в розвитку нових культурних платформ та механізмів для залучення міжнародних партнерів. Культурна дипломатія є невід'ємним елементом «м'якої сили» на міжнародній арені, яка допомагає просувати національні інтереси без застосування сили, а через культурний обмін та співпрацю.

Приклад успішної культурної дипломатії можна знайти у роботі таких установ, як Британська Рада, Французький Інститут або Гете-Інститут, які вже давно реалізують великі культурні проекти з міжнародним резонансом. Ці інституції стали взірцем для культурної дипломатії завдяки своєму багаторічному досвіду і глобальним мережам. Як зазначає Мілтон Каммінгс, «успіх культурної дипломатії залежить не тільки від ефективності конкретних ініціатив, але й від їхньої стійкості та здатності адаптуватися до нових реалій» [17, с. 118]. Україна може навчитися від цих прикладів, адаптуючи найкращі практики до своїх реалій і викликів.

Після закінчення війни зросте попит на українські культурні продукти. Українська музика, література, кіно, образотворче мистецтво отримали широке визнання у світі, але тепер перед ними стоїть завдання ще більшого розширення та поглиблення цього інтересу. Як зазначив Мартін Гарріс, посол Великої Британії, «українська культура є потужним інструментом опору та відновлення»

[51]. Для того, щоб утримати та розширити цей інтерес, необхідно створити нові форми культурної взаємодії, зокрема через цифрові платформи та міжнародні культурні проекти.

Водночас, слід визнати, що культурна дипломатія потребує системного підходу та чіткого стратегічного планування. Створення структурованих та узгоджених на міжнародному рівні ініціатив дозволить Україні стати впливовим гравцем у сфері культурного обміну. Системність та узгодженість дій є ключовими для ефективної реалізації культурної дипломатії. Крім того, залучення діаспори, волонтерських організацій та громадських активістів також є важливим елементом успішної культурної дипломатії.

Іншим викликом є конкурентоспроможність української культури у глобальному контексті. Багато країн вже мають розвинену культурну інфраструктуру, що дозволяє їм ефективно представляти свої культурні продукти на міжнародній арені. Втім, українська культура має унікальні риси, які можуть привернути увагу світової спільноти.

Наприклад, проект «Марія Приймаченко: відродження через руйнування» став символом культурного опору і водночас інтерактивною ініціативою, яка об'єднала міжнародну аудиторію навколо збереження культурної спадщини. Як зазначає латвійський мозаїст Володимир Верник, «цей проект є прикладом того, як культура може стати інструментом глобального об'єднання навколо спільних цінностей» [46].

Однак, для досягнення довгострокових результатів культурної дипломатії важливо зосередитися на збереженні та інтеграції культурної спадщини у сучасний глобалізований контекст. Це передбачає не тільки представлення українських культурних продуктів за кордоном, але й активне залучення міжнародної аудиторії до українських культурних ініціатив. Залучення нових форматів культурного обміну, таких як віртуальні виставки або онлайн-фестивалі, може стати потужним інструментом для цього.

Українська культурна дипломатія після війни має потужний потенціал стати не лише важливим елементом відбудови держави, але й інструментом її

інтеграції у глобальну спільноту. Попередній досвід, зокрема активізація культурних ініціатив після Революції Гідності та під час повномасштабного вторгнення Росії, продемонстрував, що культура може бути дієвим інструментом боротьби та опору. Однак для досягнення довгострокових результатів необхідний системний підхід до планування та реалізації культурних проєктів. Системність та стратегічне планування є ключем до ефективної культурної дипломатії. Цей підхід повинен враховувати співпрацю з міжнародними партнерами, діаспорою та громадськими організаціями.

Окрім цього, відбудова зруйнованих культурних об'єктів і збереження спадщини мають стати пріоритетом державної політики. Зокрема, міжнародні ініціативи, такі як латвійський проєкт з реплікації робіт Марії Приймаченко, є прикладом того, як культура може стати символом об'єднання та солідарності на глобальному рівні [46].

Нарешті, ключовим викликом для України стане перетворення тимчасового інтересу світу до української культури на стійку міжнародну підтримку. Це вимагатиме не лише активної промоції сучасних культурних проєктів, але й інтеграції української культурної спадщини у глобальний контекст. Як зазначає Мартін Гарріс, саме зараз Україна має унікальний шанс поділитися своїм культурним відродженням зі світом [51].

Отже, культурна дипломатія України повинна зосередитися на збереженні та популяризації національної культури, активному залученні міжнародних партнерів і громадянського суспільства. Цей процес не лише зміцнить позиції України на міжнародній арені, але й сприятиме створенню позитивного образу держави, що бореться за свої цінності та гідність. Системний підхід до культурної дипломатії стане важливим інструментом як для відновлення України після війни, так і для її довготривалої підтримки на світовій сцені.

3.2. Стратегія культурної дипломатії у відновленні України після війни

Роль культурної дипломатії у відновленні України після війни набуває особливої важливості, оскільки вона здатна не лише зміцнити міжнародну підтримку, але й сприяти соціально-економічному та культурному відродженню країни. Культурна дипломатія, як форма «м'якої сили», є потужним інструментом для побудови міжнародних відносин, який дозволяє просувати національні інтереси через культурні обміни, мистецтво та освіту. Після війни цей інструмент може відіграти ключову роль у відновленні позитивного іміджу України, поверненні інвестицій, залученні туризму та встановленні довготривалих партнерств.

Одним із основних завдань культурної дипломатії в післявоєнний період стане відновлення національної ідентичності та просування культурної спадщини України на міжнародній арені. Війна завдала значної шкоди культурним об'єктам і пам'яткам, тому їхня відбудова та промоція на міжнародному рівні є важливим кроком для збереження історичної пам'яті. Міжнародні культурні ініціативи можуть не лише допомогти у відбудові фізичних об'єктів, але й сприяти відновленню репутації України як країни з багатою культурною спадщиною. Культурна дипломатія – це інструмент, через який можна значно полегшити входження країни в міжнародне співтовариство та знайти підтримку на суспільному рівні.

Важливою складовою культурної дипломатії є залучення міжнародних партнерів до процесу відновлення. Ініціативи, подібні до проекту з відновлення робіт Марії Приймаченко, започаткованого в Латвії, демонструють, як культурні обміни можуть сприяти взаєморозумінню та солідарності між країнами. Володимир Верник зазначає, що «культура може стати мостом між народами, навіть у найскладніші часи» [15, с. 107]. Завдяки культурним проектам Україна може привернути увагу до проблем відновлення та залучити міжнародні інвестиції у відбудову культурної інфраструктури.

Культурна дипломатія також може відіграти важливу роль у формуванні позитивного іміджу України на міжнародній арені. Після війни Україна має унікальну можливість переосмислити свій образ у світі – не лише як країни, що бореться за свою незалежність, але й як культурного лідера. Промоція українських мистецьких досягнень, кіно, музики, літератури, а також інтеграція цих елементів у глобальні культурні процеси дозволить не тільки відновити інтерес до України, але й зміцнити її позиції у світовій культурній спільноті. Культурна дипломатія повинна зосередитися на довготривалому формуванні образу України як сучасної, відкритої та інноваційної країни.

Крім того, відновлення України неможливе без участі діаспори, яка може стати важливим союзником у просуванні українських культурних ініціатив за кордоном. Активна співпраця між українськими державними установами та діаспорою дозволить забезпечити постійну присутність української культури у світових культурних процесах. Це не лише сприятиме відбудові національної економіки через залучення іноземних інвесторів і туристів, але й допоможе відновити зв'язки між Україною та світовою спільнотою після ізоляції, викликані війною.

Культурна дипломатія не тільки сприятиме фізичному відновленню України після війни, але й стане потужним механізмом зміцнення національної ідентичності та міжнародної підтримки. Одним із ключових аспектів буде інтеграція української культури в глобальні процеси, що вже демонструють певні успіхи. Наприклад, такі українські культурні символи, як мистецтво Марії Приймаченко чи фільми Сергія Лозниці, стали невід'ємною частиною міжнародних культурних дискусій, привертаючи увагу світової громадськості до України. Зокрема, на Венеційському кінофестивалі 2022 року Україна була представлена фільмами, що демонструють український культурний та історичний контекст, серед яких "Бачення метелика", що торкнувся теми війни та її наслідків для суспільства. Це свідчить про зростаючу роль України як суб'єкта культурної дипломатії в світі [46].

Один із перспективних напрямків для культурної дипломатії України після війни — це активне використання цифрових технологій і платформ для просування української культури. Пандемія COVID-19 продемонструвала потенціал цифрових виставок, фестивалів і онлайн-ініціатив для забезпечення глобального доступу до культурного контенту. Наприклад, онлайн-майданчики на зразок Google Arts & Culture, де представлені роботи українських митців, дозволяють охоплювати широку аудиторію з усього світу, не обмежуючись географічними кордонами. Після війни цей напрямок може отримати ще більший розвиток, адже цифрові платформи є одним із найефективніших способів швидкого поширення культурної інформації та залучення нових аудиторій до української спадщини.

Важливим елементом культурної дипломатії стане відновлення культурної інфраструктури України, зокрема музеїв, театрів, концертних залів, які були зруйновані чи пошкоджені під час війни. Відновлення таких об'єктів має не лише символічне, але й практичне значення, оскільки це сприятиме залученню туристів та інвестицій. Прикладом може стати відновлення музейної індустрії після Другої світової війни в Європі. Так, в Італії, яка пережила значні руйнування, після війни культурні інституції стали одними з рушіїв економічного відновлення. Як зазначає посол Італії Карло Формоза, «індустрія культури отримувала поштовх до розвитку після війн», і це стало одним із ключових факторів у відбудові країни. Україна може скористатися цим досвідом, особливо з огляду на підтримку міжнародних організацій, таких як ЮНЕСКО, які вже активно залучені до захисту української культурної спадщини [12, с. 90].

Інший важливий аспект культурної дипломатії після війни — це просування української музики, театру та кінематографу на світових майданчиках. Українська музика, як народна, так і сучасна, вже здобула визнання на світовій арені. Гурт ДахаБраха став символом сучасної української культури, об'єднуючи традиційні мотиви з сучасними ритмами. Після війни подібні колективи можуть стати культурними амбасадорами, які будуть представляти Україну на найбільших світових фестивалях, таких як Glastonbury

чи Coachella . Цей напрямок також сприятиме налагодженню культурних зв'язків і створенню партнерств з іншими країнами, що, своєю чергою, підвищить міжнародний інтерес до української культури.

Культурна дипломатія також може бути важливим засобом для розв'язання соціальних і психологічних наслідків війни. Війна несе з собою травми, і культура може стати засобом їх зцілення. Українські театральні постановки, кінематограф і літературні твори можуть відображати цей досвід і водночас слугувати платформою для міжнародного діалогу про важливість мирного співіснування. Театр, наприклад, може бути використаний для створення проектів, що зосереджуються на темах війни, миру та людських цінностей, подібно до того, як це було зроблено в Німеччині після Другої світової війни, коли театри стали місцем обговорення соціальних травм і шляхів відновлення.

Україна також має шанс скористатися тенденціями до культурного туризму, які набувають все більшої популярності у світі. З огляду на багатство української культури, її історичну спадщину, відновлення туристичної інфраструктури може стати важливим джерелом доходів після війни. Наприклад, Львів, Київ, Одеса, які є культурними центрами України, можуть бути перетворені на популярні культурні туристичні маршрути, що приваблюють мільйони відвідувачів. Туризм не лише сприяє економічному відновленню, але й допомагає популяризувати національну культуру за кордоном.

Роль культурної дипломатії у відновленні України після війни набуває особливого значення в умовах сучасних викликів. Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну культурна дипломатія стикнулася з численними перешкодами. В умовах війни пріоритети держави змістилися в бік безпеки та оборони, а культура часто відходить на другий план. Однак, саме культура може стати потужним інструментом для консолідації суспільства та зміцнення міжнародної підтримки.

Культурна дипломатія, попри кризові умови, може відігравати ключову роль у просуванні позитивних наративів про Україну за кордоном. Культурна дипломатія спрямована на широку громадськість і має на меті донести до неї

культурні цінності та досягнення країни. Через мистецтво, літературу, кіно та інші форми творчості можна ефективно привертати увагу міжнародної спільноти до подій в Україні та формувати позитивний імідж держави.

Попри зменшення фінансування культури у державному бюджеті (у 2023 році видатки на культуру та мистецтво зменшено майже на 39,43% порівняно з 2021 роком) [11, с. 89], українські митці продовжують активно працювати та представляти країну на міжнародній арені. Яскравим прикладом є участь українських режисерів у Каннському кінофестивалі 2022 року з фільмами "Бачення метелика" Максима Наконечного та "Памфір" Дмитра Сухолитко-Собчука [43]. Ці стрічки не лише продемонстрували високий рівень українського кінематографу, але й привернули увагу до тем, пов'язаних із війною та її впливом на людей.

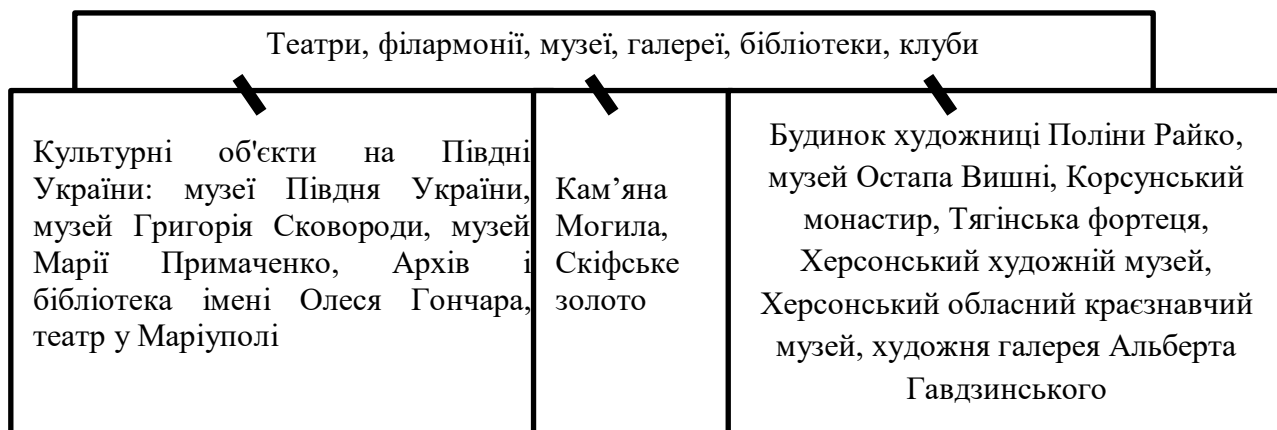
Крім того, перемога України на пісенному конкурсі "Євробачення" у 2022 році стала символом міжнародної солідарності та підтримки. Гурт Kalush Orchestra не лише підкорив серця європейської публіки своєю музикою, але й використав сцену для привернення уваги до подій в Україні. Це свідчить про те, що культура може бути потужним засобом комунікації, навіть у найскладніші часи.

Однак, одним із головних викликів залишається знищення культурної спадщини на тимчасово окупованих територіях. Російські окупаційні сили масово руйнують культурну складову, намагаючись стерти українську ідентичність (рис. 3.1).

На тимчасово окупованих територіях одразу ж розпочалася русифікація закладів освіти, заборона викладання українською та вилучення предметів, що підкреслюють національну ідентичність. Ці дії спрямовані на культурне знищення нації, і саме культурна дипломатія може протистояти цьому, доносячи правду до світової спільноти.

Важливо також відзначити роль креативних індустрій, які, попри всі труднощі, продовжують розвиватися. Українські дизайнери, художники, музиканти подорожують світом, представляючи свої роботи та розповідаючи про

Україну. Ці культурні амбасадори сприяють поширенню інформації про країну та її боротьбу. За словами експертів Українського культурного фонду, "креативні індустрії мають шанс стати двигуном відновлення України після війни" [41].

*Рис. 3.1. Українська культурна спадщина знищена Росією
Джерело: розроблено на основі [17, с. 33]*

Після завершення війни культурна дипломатія може стати ключовим елементом у процесі відбудови та інтеграції України у світову спільноту. Необхідно розробити стратегії, які б включали:

1. Підтримку митців та культурних інституцій: Забезпечення фінансування та ресурсів для відновлення діяльності музеїв, театрів, художніх галерей.
2. Міжнародну співпрацю: Встановлення партнерств із закордонними культурними організаціями, обмін досвідом та спільні проекти.
3. Просування української культури за кордоном: Організація виставок, концертів, фестивалів, які б представляли українську культуру на світовій арені.
4. Використання цифрових технологій: Розвиток онлайн-платформ для поширення українського культурного контенту, що особливо актуально в сучасному цифровому світі.

Як підкреслює Тетяна Черненко, "сучасний вимір публічної дипломатії в системі стратегічних комунікацій вимагає адаптації до нових реалій та

використання всіх доступних інструментів для ефективної комунікації з міжнародною аудиторією" [32, с. 93].

Відновлення України після війни залежить не лише від економічних та політичних зусиль, але й від здатності нації зберегти та примножити свою культурну спадщину. Культура є тим стрижнем, який об'єднує людей, надає сили та натхнення для подальшого розвитку. У цьому контексті культурна дипломатія стає не просто інструментом зовнішньої політики, але й важливим чинником національного відродження.

Підсумовуючи, культурна дипломатія України стикається з серйозними викликами, але водночас відкриває нові можливості для просування країни на міжнародній арені. Активне залучення держави, підтримка митців, розвиток міжнародних партнерств та використання сучасних технологій можуть забезпечити ефективність цього процесу. Як зазначається в Стратегії публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–2025 роки, "культурна дипломатія має стати важливим елементом зміцнення міжнародного авторитету України та захисту її національних інтересів".

3.3. Прогнозування довгострокових ефектів на міжнародний імідж України

Прогнозування довгострокових ефектів на міжнародний імідж України після війни є важливим аспектом для розуміння того, як культурна дипломатія та міжнародні відносини впливатимуть на сприйняття країни у світі. Війна, яку розв'язала Росія проти України, викликала безпрецедентний інтерес до України, що призвело до зростання симпатії та підтримки з боку міжнародної спільноти. Проте довготривалі наслідки цього підвищеного інтересу залежать від низки факторів, зокрема від того, як Україна використовує свою культурну дипломатію, відновлюється після війни та інтегрується у світові процеси.

Одним із ключових довгострокових ефектів є зміцнення української ідентичності та її визнання на міжнародному рівні. До початку війни, Україна часто сприймалася як частина пострадянського простору, і її культурна самобутність не завжди була зрозуміла для світової спільноти. Однак після початку повномасштабного вторгнення Росії, боротьба України за незалежність, збереження своєї культури та ідентичності стала одним із головних символів цієї війни. Культура може бути важливим інструментом для протидії агресії, оскільки вона демонструє внутрішню силу нації та її здатність боротися за свої цінності. В результаті, довготривалий ефект полягатиме в тому, що Україна буде сприйматися як самобутня держава зі своєю культурною спадщиною, відмінною від російської.

Ще одним важливим аспектом є формування стійкого позитивного іміджу України як демократичної, незалежної та сучасної європейської держави. Участь України у міжнародних культурних проєктах та організаціях після війни буде важливою для закріплення цього образу. Наприклад, відновлення та активна участь у таких ініціативах, як Європейський культурний фонд чи програми ЮНЕСКО, допоможе Україні не лише відбудувати зруйновану культурну інфраструктуру, але й продемонструвати готовність до активної співпраці на глобальному рівні. Як показав приклад інших країн, що пережили війни, таких як Боснія і Герцеговина, інтеграція в міжнародні культурні структури може відіграти важливу роль у зміні міжнародного сприйняття країни [12, с. 87].

Проте міжнародний імідж України буде залежати також від економічних і соціальних успіхів після війни. Культурна дипломатія є лише одним із інструментів у побудові національного іміджу. Економічна стабільність, рівень життя населення та рівень інфраструктурного розвитку будуть впливати на те, як Україну сприйматимуть інвестори та туристи. Якщо Україна зможе показати прогрес у цих сферах, це додасть до її позитивного образу як країни, здатної відновлюватися після конфліктів та створювати нові можливості для співпраці. Успіх країни в культурній дипломатії нерозривно пов'язаний з її економічними та політичними досягненнями.

Ще одним важливим довгостроковим ефектом буде активізація української діаспори та її участь у просуванні міжнародного іміджу України. Після початку війни українська діаспора в багатьох країнах активно підтримувала гуманітарні та культурні ініціативи. Ця тенденція може продовжитися, і українці за кордоном стануть важливими послами української культури та цінностей на міжнародній арені. Відомо, що діаспора відіграла ключову роль у відновленні міжнародного іміджу таких країн, як Ізраїль чи Ірландія, і Україна має всі шанси використовувати цей потенціал у своїй культурній дипломатії.

Нарешті, на міжнародний імідж України впливатиме її участь у глобальних ініціативах із відбудови миру та безпеки. Війна в Україні вже спричинила великі зрушення у світовій політиці, змусивши багато країн переглянути свої підходи до безпеки та співпраці. Якщо Україна після війни стане активним учасником глобальних дискусій щодо мирного врегулювання конфліктів, захисту прав людини та запобігання агресії, її міжнародний імідж отримає додатковий імпульс. Як підкреслює Дж. Най, «країна, яка здатна запропонувати світу конструктивні рішення, завжди матиме значний вплив у міжнародних відносинах» [57].

Продовжуючи аналіз довгострокових ефектів на міжнародний імідж України, варто відзначити, що стійкий опір українського народу проти російської агресії вже суттєво змінив світове сприйняття нашої країни. Україна стала символом боротьби за демократичні цінності, свободу та суверенітет. Як зазначив відомий історик Тімоті Снайдер, "Україна сьогодні стоїть на передовій захисту демократії в Європі" [53].

Конкретним прикладом зміни міжнародного іміджу є рішення Європейського Союзу надати Україні статус кандидата на членство. Це не лише політичний жест, але й визнання України як частини європейської спільноти. Президентка Європейської Комісії Урсула фон дер Ляєн підкреслила: "Українці готові померти за європейську перспективу. Ми хочемо, щоб вони жили з нами європейською мрією" [53].

У сфері культури українські митці та діячі активно просувають імідж України на міжнародній арені. Письменниця Оксана Забужко під час виступу на Франкфуртському книжковому ярмарку зазначила: "Культура — це найкраща зброя проти тиранії" [54]. Її слова знайшли відгук серед європейської інтелігенції, сприяючи підвищенню інтересу до української літератури.

Український кінематограф також отримав визнання. Фільм "Атлантида" режисера Валентина Васяновича отримав нагороду в секції "Горизонти" на Венеційському кінофестивалі [48]. Ця стрічка, яка зображує життя після війни на Донбасі, стала пророчою і ще більш актуальною після повномасштабного вторгнення.

Музичні гурти, такі як "ДахаБраха" та "Go_A", здобули популярність за кордоном, виступаючи на міжнародних фестивалях та телевізійних шоу. Виступ "Go_A" на "Євробаченні-2021" приніс Україні п'яте місце та мільйони нових шанувальників. Їх музика, що поєднує традиційні українські мотиви з сучасним звучанням, стала візитівкою української культури.

Активна позиція української діаспори також відіграє значну роль. У США, Канаді, Австралії та країнах Європи українці організовують мітинги, благодійні концерти та культурні заходи. Наприклад, у Нью-Йорку відбувся масштабний концерт "Ukraine: Music for Freedom", в якому взяли участь світові зірки та зібрано мільйони доларів на гуманітарну допомогу.

Українські спортсмени використовують свою популярність для привернення уваги до ситуації в країні. Тенісистка Еліна Світоліна, будучи амбасадором доброї волі, організувала благодійний турнір, кошти з якого спрямовані на допомогу постраждалим від війни. Боксер Олександр Усик, повернувшись з фронту, заявив: "Я боровся на полі бою, тепер боротимусь на рингу за Україну" [57].

Важливим є і те, як Україна використовує цифрові платформи для просування свого іміджу. Українські айтішники створюють інноваційні продукти, які отримують визнання у світі. Компанія Grammarly, заснована українцями, досягла оцінки в понад 13 мільярдів доларів, ставши одним з

найуспішніших стартапів. Це свідчить про високий технологічний потенціал країни.

Україна також стала прикладом успішної боротьби з дезінформацією. Платформа StopFake, створена ще в 2014 році, продовжує викривати фейкові новини та пропаганду, отримуючи підтримку міжнародних організацій. Це підвищує довіру до українських медіа та сприяє формуванню позитивного іміджу.

Крім того, українська кухня починає завойовувати світ. Борщ був офіційно визнаний ЮНЕСКО культурною спадщиною України. Це не лише кулінарне досягнення, але й важливий крок у захисті національної ідентичності.

Довгострокові ефекти на міжнародний імідж України будуть залежати від того, як країна зможе використати цю хвилю підтримки для проведення внутрішніх реформ. Економічне зростання, боротьба з корупцією та покращення інвестиційного клімату будуть ключовими факторами. Як зазначив економіст Андерс Аслунд: "Україна має унікальний шанс стати історією успіху, якщо зможе реалізувати необхідні зміни" [57].

Продовжуючи прогнозування довгострокових ефектів на міжнародний імідж України, важливо розглянути конкретні приклади, які ілюструють зміни у сприйнятті нашої країни на глобальному рівні.

Одним із яскравих прикладів є культурна спадщина, визнана міжнародними організаціями. У 2022 році український борщ був включений до списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО як елемент, що потребує негайної охорони. Це рішення не лише підкреслило унікальність української культури, але й стало символом спротиву культурній асиміляції. Міністр культури України Олександр Ткаченко зазначив: "Перемога у "борщовій війні" — це перемога української ідентичності та доказ того, що нашу культуру визнають і поважають у світі" [24].

Український кінематограф також здобув міжнародне визнання. Фільм "Земля блакитна, ніби апельсин" режисерки Ірини Цілик отримав нагороду за найкращу режисуру в секції "Світове кіно" на кінофестивалі Sundance у 2020

році. Стрічка розповідає про сім'ю, яка живе в зоні бойових дій на Донбасі, і демонструє силу людського духу в умовах війни. Це привернуло увагу міжнародної спільноти до подій в Україні та людського виміру конфлікту.

Музична сцена України також сприяє формуванню позитивного іміджу країни. Гурт "Kalush Orchestra" переміг на "Євробаченні-2022" з піснею "Стефанія", яка поєднує елементи фольклору та сучасної музики. Перемога стала символом підтримки України європейською спільнотою. Після конкурсу фронтмен гурту Олег Псюк сказав: "Наша музика — це голос українського народу, який бореться за свободу" [47].

У сфері літератури українські автори здобувають визнання за кордоном. Роман Сергія Жадана "Інтернат" був перекладений на кілька європейських мов і отримав позитивні відгуки критиків. Жадан описує події на сході України, показуючи глибокі психологічні травми війни. Літературний критик Джеймс Мік зазначив: "Жадан дає голос тим, кого часто не чують, і це робить його роботи надзвичайно важливими" [57].

Громадські ініціативи також впливають на міжнародний імідж України. Волонтерський рух "Повернись живим" організовує допомогу українським військовим і став відомим завдяки ефективній роботі та прозорості. Ця організація демонструє здатність громадянського суспільства до мобілізації та самоорганізації, що викликає повагу за кордоном.

Українські спортсмени продовжують прославляти країну на міжнародній арені. Паралімпійська збірна України на Паралімпійських іграх у Токіо 2020 року здобула 98 медалей, посівши 5-е місце в загальному заліку. Це свідчить про силу духу та незламність українців, незважаючи на труднощі.

У технологічній сфері українські стартапи привертають увагу інвесторів. Компанія People.ai, заснована українцем Олегом Рогінським, залучила понад 100 мільйонів доларів інвестицій. Стартап розробляє інноваційні рішення в галузі штучного інтелекту, що демонструє високий рівень українських ІТ-фахівців.

Міжнародні медіа все частіше висвітлюють Україну в позитивному контексті. Статті в таких виданнях, як The New York Times, The Washington Post

та Le Monde, підкреслюють мужність українського народу та важливість підтримки України [53]. Це сприяє формуванню позитивного образу країни серед міжнародної аудиторії.

Важливо також відзначити роль освіти в довгостроковому формуванні іміджу. Українські університети розширюють міжнародне співробітництво, беручи участь у програмах обміну та спільних дослідженнях. Наприклад, Києво-Могилянська академія співпрацює з провідними європейськими та американськими вишами, що підвищує академічну репутацію України.

Підсумовуючи, конкретні приклади з різних сфер — культури, спорту, технологій та громадських ініціатив — демонструють, як Україна зміцнює свій міжнародний імідж. Використання культурної дипломатії, активна участь у глобальних процесах та демонстрація своїх досягнень сприяють формуванню позитивного сприйняття країни у світі. Ці довгострокові ефекти можуть стати фундаментом для подальшої інтеграції України в європейське та світове співтовариство.

Висновки до розділу 3

Аналіз майбутніх викликів та можливостей показав, що українська культурна дипломатія стоїть перед завданням перетворити нинішній інтерес міжнародної спільноти до України на стійку підтримку та активну співпрацю. Основними викликами є подолання стереотипів, сформованих російською пропагандою, та відсутність системного підходу до популяризації української культури. Однак війна відкрила нові можливості для просування національної культури на глобальному рівні. Запровадження стратегічного планування, розвиток партнерств із міжнародними організаціями та використання сучасних технологій можуть значно посилити вплив української культурної дипломатії.

Роль культурної дипломатії у відновленні України після війни є надзвичайно важливою. Культура може стати потужним інструментом для

консолідації суспільства, відновлення національної ідентичності та зміцнення міжнародної підтримки. Відбудова зруйнованих культурних об'єктів, просування українського мистецтва та залучення міжнародних партнерів сприятимуть не лише культурному, але й економічному розвитку країни. Культурна дипломатія також може допомогти у вирішенні соціальних та психологічних наслідків війни, сприяючи зціленню суспільства через мистецтво та творчість.

Прогнозування довгострокових ефектів на міжнародний імідж України свідчить про те, що стійкий опір українського народу та активна культурна дипломатія вже змінюють світове сприйняття країни. Україна має унікальну можливість закріпити свій образ як демократичної, незалежної та культурно багатой держави. Участь у міжнародних культурних проектах, активізація діаспори, просування української культури та мистецтва сприятимуть формуванню позитивного іміджу України на світовій арені. Водночас важливо проводити внутрішні реформи, забезпечувати економічне зростання та боротися з корупцією, оскільки успіх культурної дипломатії тісно пов'язаний із загальним розвитком країни.

Отже, культурна дипломатія є ключовим елементом у відновленні України після війни та зміцненні її позицій на міжнародній арені. Системний підхід, стратегічне планування та активна співпраця з міжнародними партнерами дозволять використати цей потенціал максимально ефективно. Україна має шанс не лише відновитися, але й стати важливим культурним гравцем у глобальному просторі, що сприятиме довготривалому миру та процвітанняю. Використовуючи культуру як інструмент «м'якої сили», Україна може успішно просувати свої національні інтереси та формувати позитивний міжнародний імідж (Най, 2004).

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження, можна зробити низку важливих висновків, які підтверджують актуальність культурної дипломатії у формуванні міжнародного іміджу України.

1. У даній роботі було окреслено поняття та сутність культурної дипломатії та зазначено, що культурна дипломатія – це інструмент зовнішньої політики, що використовує культурний обмін для встановлення міжнародних відносин і підвищення престижу держави. Вона базується на застосуванні різноманітних форм взаємодії через мистецтво, науку, освіту, сприяючи миру й взаєморозумінню між народами. Глобалізація та інформаційні технології надали культурній дипломатії нових можливостей, зробивши її інструментом широкомасштабного впливу на міжнародну спільноту. Це особливо важливо для таких країн, як Україна, яка в умовах війни активно використовує культурну дипломатію для зміцнення міжнародного іміджу, підвищення впізнаваності своєї культури й демонстрації своїх прагнень до інтеграції у європейську спільноту.

2. Проаналізувавши ключові концепції та моделі культурної дипломатії, можемо зазначити, що ключові концепції та моделі культурної дипломатії охоплюють кілька основних підходів. Концепція "м'якої сили" Джозефа Ная акцентує увагу на здатності досягати міжнародних цілей через культурну привабливість і вплив. Ідеї культурного імперіалізму, запропоновані Едвардом Саїдом і Ноамом Хомським, показують ризики маніпуляцій культурою з метою нав'язування домінантних ідей. Модель взаємного культурного обміну Ульріха Бека і Ентоні Гідденса робить акцент на рівноправному діалозі між культурами, створюючи умови для розвитку взаєморозуміння. Історичний досвід міжнародних інституцій, таких як Alliance Française та Інститут Гете, демонструє, як культурна дипломатія стала ефективним інструментом для популяризації національних цінностей і зміцнення міжнародних відносин. У сучасних умовах глобалізації ці підходи забезпечують основу для системного розвитку культурної дипломатії як інструменту впливу та співпраці між країнами.

3. Дослідивши роль культурної дипломатії у міжнародних відносинах, зазначимо, що вона є важливим інструментом у міжнародних відносинах, сприяючи поширенню національних цінностей та зміцненню іміджу держави. Завдяки культурним обмінам, спільним проєктам, музиці, кіно, літературі й освітнім програмам культурна дипломатія створює платформи для довготривалої співпраці між державами. Особливого значення це набуває для країн, які прагнуть інтеграції у глобальну спільноту або відновлення своїх позицій після конфліктів. Наприклад, для України культурна дипломатія стала засобом як для подолання наслідків історичних конфліктів, так і для демонстрації свого унікального культурного спадку. Сучасна культурна дипломатія є не лише інструментом популяризації культури, а й способом побудови міжнародного діалогу, заснованого на довірі та взаємоповазі.

4. Охарактеризовуючи історичні аспекти української культурної дипломатії, можемо вказати, що історія української культурної дипломатії має глибоке коріння, починаючи з часів Київської Русі, яка використовувала культуру для зміцнення міжнародних зв'язків. У період українського бароко культурна дипломатія допомогла зберегти національну ідентичність в умовах іноземного панування. У ХХ столітті українська діаспора відіграла ключову роль у просуванні національної культури за кордоном, організовуючи концерти, виставки та інші події. У сучасних умовах культурна дипломатія орієнтується на концепцію "м'якої сили", дозволяючи використовувати мистецтво, музику, літературу та інші культурні форми для формування позитивного іміджу України. Попри обмежені фінансові ресурси, Україна демонструє високий рівень творчості та інновацій у використанні культурної дипломатії як засобу боротьби за міжнародну підтримку.

5. Проаналізувавши основні інституції, інструменти культурної дипломатії та її вплив на міжнародний імідж України, можемо зазначити, що культурна дипломатія стала важливим інструментом для України у формуванні позитивного іміджу на міжнародній арені, особливо під час війни. Через ініціативи на зразок "Української Весни" у Франції чи проєкту "Книжкова

полічка" наша країна демонструє багатство своєї культури. У цьому процесі важливу роль відіграють цифрові платформи, які дозволяють досягати ширшої аудиторії. Водночас культурна дипломатія стає ефективним механізмом протидії дезінформації, формуючи об'єктивне бачення України серед світової спільноти.

6. Дослідивши вплив війни на культурну дипломатію України та її стратегії під час війни, можна вказати, що культурна дипломатія стала одним із ключових інструментів для України в умовах війни, сприяючи її боротьбі на міжнародній арені. Зусилля у сфері культурної дипломатії дозволяють демонструвати багатий культурний спадок України, привертати увагу до її трагедій та зміцнювати образ країни як сучасної демократичної держави. Успіх цієї стратегії залежить від подальшого розвитку інституційної основи, зокрема шляхом підтримки творчих ініціатив і посилення координації між державними й недержавними організаціями.

7. Проаналізувавши майбутні виклики та можливості для української культурної дипломатії, зазначимо, що війна висунула нові вимоги до комунікаційних стратегій і дала змогу українській культурі вийти на світову сцену, хоча й виявила слабкі місця попередніх зусиль. Одним з викликів стало подолання стереотипів, створених радянською пропагандою, а також необхідність систематичного просування української культури на міжнародній арені через інноваційні підходи та стратегічний наратив. Особливо важливим є збереження національної спадщини та відновлення культурних об'єктів, зруйнованих війною.

8. Обґрунтувавши стратегію культурної дипломатії у відновленні України після війни, зазначимо, що Україна стикається з численними викликами, але водночас відкриває нові перспективи для просування країни на міжнародній арені. Активна участь держави, підтримка творчих людей, розвиток міжнародних партнерств і використання сучасних технологій можуть забезпечити успішність цього процесу. Стратегія культурної дипломатії у відновленні України повинна передбачати комплексний підхід, зокрема акцент на інтеграції культурних цінностей у сферу економічного розвитку, залученні

іноземних інвестицій та створенні умов для культурного туризму. Важливим компонентом є збереження та реставрація культурної спадщини, яка може стати джерелом національної гордості та міжнародного визнання. Участь у глобальних культурних форумах, виставках, фестивалях та конференціях дозволить популяризувати українське мистецтво й забезпечити його інтеграцію до світового культурного простору. Особлива увага має приділятися залученню молоді до культурних ініціатив через сучасні формати, такі як діджиталізація та використання соціальних мереж. У поєднанні з міжнародною підтримкою та ефективною державною політикою ці кроки забезпечать успішне відновлення України як культурного центру Східної Європи та зміцнення її позитивного іміджу на світовій арені.

9. Здійснивши прогнозування довгострокових ефектів на міжнародний імідж України після війни, вкажемо, що вони залежать від кількох факторів. Війна сприяла зростанню міжнародної підтримки та симпатії до України, що підвищило її визнання як незалежної держави з сильною культурною ідентичністю. Ці ефекти можуть мати тривалі наслідки для формування нової міжнародної репутації України. Сучасна Україна сприймається як країна, що відстоює демократичні цінності та культурну автентичність, а також є важливим гравцем у сфері європейської безпеки. Довгостроковий імідж буде залежати від того, наскільки ефективно Україна зможе використати свій культурний потенціал для відбудови економіки, подолання корупції та залучення міжнародних інвестицій. Участь у міжнародних культурних ініціативах, співпраця з відомими художниками, письменниками, кінематографістами та освітніми установами дозволить Україні не лише підтримувати інтерес до своєї культури, але й встановлювати нові стандарти культурної дипломатії. Після війни Україна має всі шанси стати символом стійкості, інноваційності та культурної сили, що може позитивно впливати на її геополітичну роль у світі. Систематичне просування національних цінностей та досягнень через різні культурні платформи сприятиме не лише збереженню симпатій міжнародної спільноти, а й формуванню стабільних економічних і політичних зв'язків.

Додатково, активність української діаспори, підтримка міжнародних гуманітарних ініціатив, а також участь у глобальних ініціативах з мирного врегулювання конфліктів будуть важливими для формування стійкого позитивного іміджу України. Українська культура, мистецтво та спортивні досягнення також активно сприяють зміцненню іміджу країни, підвищуючи її авторитет на світовій арені.

Таким чином, культурна дипломатія є потужним інструментом у зміцненні міжнародного іміджу України та захисті її національних інтересів. Впровадження рекомендованих стратегій дозволить Україні ефективніше використовувати свої культурні ресурси на міжнародній арені та сприяти відновленню та розвитку країни у післявоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безп'ятчук Ж. Подолати безликість. *Тиждень*. 2009. № 26 (87). URL: <http://tyzhden.ua/Publication/3368/> (дата звернення: 26.09.2024).
2. Висоцький О. Публічна дипломатія. Дніпро: СП Охотнік, 2020. 56 с.
3. Візомірська М. Дослідження культурної дипломатії в європейських країнах: роль інституцій у формуванні міжнародного іміджу. 2020.
4. Волтц К. Структура міжнародної політики та культурна дипломатія. Принстон: Princeton University Press, 1996. 312 с.
5. Гарві Е. Міжнародні культурні відносини: інструменти та методи. 2018.
6. Гетьманчук А. Сприйняття України за кордоном: аналітика. Нова Європа. Відео. URL: <https://neweurope.org.ua/analytics/spryynyattya-ukrayiny-za-kordonom/> (дата звернення: 26.09.2024).
7. Головобов С. Культурна дипломатія як складова державної політики у сфері культури на сучасному етапі державотворення. *Публічне управління регіонального розвитку*. 2022. № 18. С. 1057–1078.
8. Гончарук А. Музика як елемент культурної дипломатії України. *Міжнародні відносини та культура*. 2017. № 2. С. 77–89.
9. Горовий В., Горова С., Закіров М. Бібліотеки у формуванні інформаційного ресурсу стратегічних комунікацій українського суспільства: монографія. Київ: НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2021. 252 с.
10. Гродська Е. Політика культурної дипломатії мовою мистецтва та культури: українська діаспора у сучасній Іспанії. *Молодий вчений*. 2017. Вип. 4. С. 86–89.
11. Драгичевич М. Культурна дипломатія як інструмент налагодження діалогу між державами. *Журнал міжнародних відносин*. 2017. № 56(3). С. 45–67.
12. Едовік В. Роль культурної дипломатії у залученні інвестицій. *Економічний огляд*. 2022. № 41(2). С. 80–97.

13. Ермітаж і Путін: чи можна відділити російську культуру від дій російської влади? Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/viyna-rosiys%CA%B9ka-kul%CA%B9tura-kolonializm/31924992.html> (дата звернення: 26.09.2024).
14. Зампієрі В. Вплив війни на культурну дипломатію України. Креативна Європа. *Український тиждень*. 2020. № 49 (681).
15. Каммінгс М. Культурна дипломатія: обмін ідеями та цінностями між державами. Вашингтон: Інститут міжнародних відносин, 2003. 142 с.
16. Костров В. Культурна дипломатія України: чому не використовуємо резерви? *Віче*. 2016. № 14. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/5266/> (дата звернення: 26.09.2024).
17. Кулеба Д. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України: 2021–2025. Київ: Міністерство закордонних справ України, 2021. 17 с.
18. Культурна дипломатія в часи невизначеності: як відбувся Міжнародний форум культурної дипломатії. The Ukrainians. URL: <https://theukrainians.org/kulturna-dyplomatiia/> (дата звернення: 16.08.2024).
19. Луценко А. В., Піскорська Г. А. "М'яка сила" в сучасній геополітиці: монографія. Київ, 2011. 216 с.
20. Луцишин Г., Гончарук А. Особливості розвитку культурної дипломатії України в сучасних умовах. *Політичні науки*. 2017. Вип. 3. № 1. С. 25–30.
21. Моргентау Г. Політична потужність і міжнародна безпека: межі культурної дипломатії. Нью-Йорк: Harper & Row, 1963. 280 с.
22. Мусієнко І. В. Культурна дипломатія України в контексті проблем євроінтеграції та міжнародних економічних стосунків. *Розвиток суспільних наук: європейські практики та національні перспективи*: матеріали міжнародної наукової конференції. Львів: ГО Львівська фундація суспільних наук, 2015. С. 118–121.

23. Пайтінка Е. Польські Інститути як засіб культурної дипломатії: досвід Польщі. Варшава: Інститут культурної політики, 2014. 235 с.
24. Пересунько Т. Інституціоналізація культурної дипломатії в Україні: до проблеми історичної тяглості. *Культурологічний альманах*. Київ: Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2017. Вип. 5. С. 103–107.
25. Подяка полякам від українців. URL: <https://c4.com.ua/novyny/podyaka-polyakam-vid-ukrainciv-amatorski-kolektivi-z-hotinshhini-proveli-koncerti-u-polshhi/> (дата звернення: 20.09.2024).
26. Поплавська М. В. Культурна дипломатія: трансформація дефініції поняття в контексті еволюції світової спільноти (1930-ті – початок 2020-х рр.). *Культура і сучасність* : альманах. 2022. № 2. С. 30–35.
27. Президент УЄФА: Фінали ЛЧ не можуть приймати міста, де фани ночують у гаражах. Новинарня. URL: https://novynarnia.com/2018/05/27/prezident-uefa-finaly-lch-ne-mozhut-priumaty-mista-de-fany-nochuyut-u-garazhah/?fb_comment_id=2041826485890767_2042132912526791 (дата звернення: 26.09.2024).
28. Ржевська Н. Культурна дипломатія України: сучасний стан та перспективи. *Міжнародні відносини*. 2018. Вип. 18–19. С. 1–12.
29. Розенау Дж. Соціальні конструкції та культурна дипломатія. *Журнал міжнародної політики*. 1980. № 5(3). С. 43–58.
30. Розумна О. П., Черненко Т. В. Політика культурної дипломатії: стратегічні пріоритети для України: зб. наук.-експерт. матеріалів. Київ: НІСД, 2016. 92 с.
31. Розумна О. П. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2016. 53 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-09/kultu_dypl-26841.pdf (дата звернення: 26.09.2024).
32. Савон К. Вплив політики "м'якої сили" на імідж держави. *Актуальні проблеми політики*. 2020. Вип. 66. С. 112–117.

33. Савон К. Українська культурна дипломатія в умовах інформаційної війни. *Журнал міжнародної політики*. 2020. № 4. С. 33–45.
34. Саїд Е. Культурний імперіалізм: Критика політики культурного обміну. Лондон: Vintage, 1993.
35. Семенік О. 5 розмов про українську культуру та її здобутки за кордоном. Gwara Media. URL: <https://gwaramedia.com/5-rozmov-pro-ukrainsku-kulturu-ta-ii-zdobutki-za-kordonom/> (дата звернення: 26.09.2024).
36. Семенік О. Український кінематограф як інструмент культурної дипломатії. *Журнал кіно та мистецтва*. 2019. № 5. С. 22–36.
37. Семченко О. "М'яка сила" держави як потенціал іміджу України. *Політичний менеджмент*. 2012. № 4–5. С. 265–272.
38. Стасевська О. А., Маланчук І. І. Культурна дипломатія: симбіоз культурного та правового потенціалу. *Право та інновації*. 2021. № 1 (33). С. 89–95.
39. Танневальд Н. Роль ідей та переконань у міжнародних відносинах. *Журнал конструктивістської політики*. 2005. № 14(2). С. 104–119.
40. Тищенко-Тишковець О. М. Трансформація публічної дипломатії Сполучених Штатів Америки: від легітимації "жорсткої сили" до побудови діалогу зі світом. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. Політологія. Соціологія. Право. 2009. № 4. С. 28–32.
41. ТОП-10 фільмів, які має обов'язково подивитися кожен українець. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3446891-top10-filmiv-aki-mae-obovazkovo-podivitisa-kozen-ukraïnec.html> (дата звернення: 26.09.2024).
42. У Парижі відбудеться фестиваль "Un week-end a l'Est", присвячений українській культурі. Український інститут. URL: <https://ui.org.ua/news/festival-dedicated-to-ukrainian-culture-in-paris/> (дата звернення: 26.09.2024).
43. У Ризі стартував проект художньої мозаїки на основі картин Примаченко. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3502144->

u-rizi-startuvav-proekt-hudoznoi-mozaiki-na-osnovi-kartin-primacenko.html (дата звернення: 26.09.2024).

44. У Таллінні відкрили виставку молодих українських художників "Просто". Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3664604-u-tallinni-vidkrili-vistavku-molodih-ukrainskih-hudoznikiv-prosto.html> (дата звернення: 26.09.2024).

45. Україна представила 17 артпроектів на трієнале сучасного мистецтва у Литві. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3609308-ukraina-predstavila-17-artproektiv-na-trienale-sucasnogo-mistectva-u-litvi.html> (дата звернення: 26.09.2024).

46. Український Інститут та Британська Рада проведуть сезон українського кіно у Великій Британії. Український інститут. URL: <https://ui.org.ua/news/news-cinema/ukrayinskyj-instytut-ta-brytanska-rada-provedut-sezon-ukrayinskogo-kino-u-velykij-brytaniyi/> (дата звернення: 27.09.2024).

47. Український інститут. Звіт за 2019 рік. URL: <https://ui.org.ua/annual-report-2019/> (дата звернення: 26.09.2024).

48. Український інститут. Місія. URL: <https://ui.org.ua/mission/> (дата звернення: 16.07.2024).

49. Хомський Н. Імперіалістичні амбіції через культурні програми: Політика впливу США. Cambridge: MIT Press, 1992.

50. Шейко В. Українська культура вийде з цієї війни дуже пошрамованою, але сильнішою. Лівий берег, 2022. URL: https://lb.ua/culture/2022/08/16/526279_volodimir_sheyko_ukrainska.html (дата звернення: 26.09.2024).

51. Arndt R. T. *The First Resort of Kings: American Cultural Diplomacy in the Twentieth Century*. Washington: Potomac Books, 2005. 609 с.

52. Barghoorn F. C. *The Soviet Cultural Offensive: The Role of Cultural Diplomacy in Soviet Foreign Policy*. Princeton: Princeton University Press, 1960. 353 с.

53. Gienow-Hecht J. C. E., Donfried M. C. Searching for a Cultural Diplomacy. New York-Oxford: Berghahn Books, Incorporated, 2010.
54. Isar Y. R., Triandafyllidou A. Introduction to this special issue "Cultural diplomacy: what role for cities and civil society actors?" *International Journal of Politics. Culture and Society*. 2021. Vol. 34. Pp. 393–402.
55. Nye J. Soft power: the origins and political progress of a concept. Palgrave Communications, 2017. URL: www.palgrave-journals.com/palcommshttps://doi.org/10.1057/palcomms.2017.8 (date of application: 26.09.2024).